

IZBA CYWILNA

Biuletyn Sądu Najwyższego

2014

11

Redakcja
Jacek Gudowski
Maciej Machowski

Współpraca
Joanna Buchalska, Anna Dorabialska
Agnieszka Gołąb, Radosław Nowaczewski
Maciej Plaskacz, Małgorzata Sekuła-Leleno
Elżbieta Szczepanowska, Arkadiusz Turczyn
Stanisław J. Zabłocki, Andrzej Zielony

przy udziale

LexisNexis Polska Sp. z o.o.

Adgar Park West, Al. Jerozolimskie 181, 02-222 Warszawa,
tel. 22 572 95 00, faks 22 572 95 68

Infolinia: 22 572 99 99

www.lexisnexis.pl; e-mail: biuro@lexisnexis.pl

Księgarnia Internetowa dostępna ze strony www.lexisnexis.pl

UCHWAŁY

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 4 grudnia 2013 r., II CSK 163/13, do rozstrzygnięcia składowi powiększonemu Sądowi Najwyższemu, zagadnienia prawnego:

„Czy po zmianie przepisów normujących hipotekę przymusową, dokonanej ustawą z dnia 26 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 131, poz. 1075), doręczona zobowiązanemu decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ustalająca wysokość należności z tytułu składek, może być podstawą wpisu hipoteki przymusowej na nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego zobowiązanego i jego małżonka?”
podjął uchwałę:

Decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustalająca wysokość należności z tytułu składek może być podstawą wpisu hipoteki przymusowej na nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka tylko wtedy, gdy została doręczona obojgu małżonkom.

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 10 października 2014 r., III CZP 28/14, T. Ereciński, J. Gudowski, J. Górowski, M. Kocon, M. Romańska, T. Wiśniewski, H. Wrzeszcz)

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Krakowie postanowieniem z dnia 9 czerwca 2014 r., II Cz 1316/14, zagadnienia prawnego:

„Czy przepis art. 939 § 4 k.p.c. poprzez art. 615 k.p.c. ma zastosowanie do roszczeń zarządcy sądowego ustanowionego w oparciu o przepis art. 203 k.c.?”

Zarządca ustanowiony na podstawie art. 203 k.c. może dochodzić zwrotu wydatków poniesionych na wspólną nieruchomość tylko w postępowaniu nieprocesowym dotyczącym zarządu związanego ze współwłasnością tej nieruchomości.

(uchwała z dnia 10 października 2014 r., III CZP 71/14, Z. Kwaśniewski, M. Bączyk, B. Myszka)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu postanowieniem z dnia 3 kwietnia 2014 r., I ACA 145/14, zagadnienia prawnego:

„Czy w razie określenia przez Trybunał Konstytucyjny terminu utraty mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją (art. 190 § 3 Konstytucji RP), sąd stosuje ten przepis do oceny zdarzeń, które nastąpiły przed tym terminem również wówczas, gdy orzeka po utracie mocy obowiązującej przepisu, jeżeli powództwo oparte na przepisie uznanym za niezgodny z Konstytucją zostało wytoczone przed utratą mocy obowiązującej tego przepisu?”

Przepis uznany za niezgodny z Konstytucją, który traci moc obowiązującą w terminie określonym przez Trybunał Konstytucyjny (art. 190 § 3 Konstytucji), stosuje się do roszczeń, mających podstawę w tym przepisie, w sprawach wytoczonych przed tym terminem.

(uchwała z dnia 16 października 2014 r., III CZP 67/14, K. Pietrzykowski, W. Katner, I. Koper)

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku postanowieniem z dnia 18 czerwca 2014 r., V ACA 676/13, zagadnienia prawnego:

„Czy w świetle art. 968 kodeksu cywilnego można uznać za ważny zapis testamentowy sformułowany alternatywnie?”

Ważny jest zapis zwykły (art. 968 § 1 k.c.), w którym przedmiot świadczenia został określony alternatywnie.

(uchwała z dnia 16 października 2014 r., III CZP 70/14, K. Pietrzykowski, W. Katner, I. Koper)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Rzecznika Praw Obywatelskich we wniosku z dnia 30 kwietnia 2014 r., IV.7000.217.2014.JP, zagadnienia prawnego:

„Czy w przypadku, o którym mowa w art. 33 ust. 3 p.g.k. wnioskodawcą w postępowaniu sądowym o rozgraniczenie jest strona postępowania administracyjnego, która żąda przekazania sprawy sądowi, niezadowolona z ustalenia przebiegu granicy, czy też strona, na której wniosek wszczęto administracyjne postępowanie rozgraniczeniowe?”

podjął uchwałę:

W razie przekazania sądowi sprawy o rozgraniczenie nieruchomości wszczętej na wniosek (art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne, jedn. tekst: Dz.U. z 2010 r. Nr 193, poz. 1287 ze zm.), wnioskodawcą w postępowaniu sądowym pozostaje osoba, która złożyła wniosek o przeprowadzenie rozgraniczenia.

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 30 października 2014 r., III CZP 48/14, J. Gudowski, A. Kozłowska, A. Owczarek, H. Pietrkowski, A. Piotrowska, T. Wiśniewski, D. Zawistowski)

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Gdańsku postanowieniem z dnia 28 lutego 2014 r., III Cz 1297/13, zagadnienia prawnego:

„Czy żądanie podmiotu określonego w art. 2 ust. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1376) skierowane do komornika sądowego o opłatę za udzielenie informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji może być rozpoznane w drodze skargi na czynności komornika, który w toku egzekucji odmówił uiszczenia opłaty?”

odmówił podjęcia uchwały.

(uchwała z dnia 10 października 2014 r., III CZP 68/14, Z. Kwaśniewski, M. Bączyk, B. Myszka)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Kaliszu postanowieniem z dnia 30 czerwca 2014 r., II Cz 274/14, zagadnienia prawnego:

„Czy art. 98 ust. 2 Prawa bankowego stanowi podstawę do wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego przeciwko następcom prawnym (z tytułu spadkobrania) dłużnika banku?”

odmówił podjęcia uchwały.

(uchwała z dnia 10 października 2014 r., III CZP 72/14, Z. Kwaśniewski, M. Bączyk, B. Myszka)

ZAGADNIENIA PRAWNE PRZEDSTAWIONE DO ROZSTRZYgniĘCIA

III CZP 96/14

„Czy prokurator zlecając komornikowi wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym jest zgodnie z art. 771 k.p.c. zwolniony od ponoszenia kosztów postępowania zabezpieczającego, czy też zgodnie z art. 39 ust. 2 oraz art. 40 ust. 1 w związku z art. 39 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz.U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1376 ze zm.) zobowiązany jest do ich poniesienia?”

(wniosek Prokuratora Generalnego z dnia 30 września 2014 r., PG IV CP 10/14)

Wątpliwości wnioskodawcy powstały w wyniku niejedności orzecznictwa sądów powszechnych w przedmiocie skarg na czynności komorników wnoszonych przez prokuratorów; chodzi o wzywianie prokuratorów do uiszczenia opłat egzekucyjnych i zaliczek na wydatki gotówkowe w związku ze zlecaniem komornikom wykonania postanowień o zabezpieczeniu majątkowym.

Zwolnienie prokuratora z obowiązku uiszczania opłat i zaliczek wynika z art. 771 k.p.c. w związku z art. 96 ust. 1 pkt 6 i art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 1025 ze zm.), czego nie uchylają przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz.U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1376 ze zm.).

Z kolei na sądzie rejonowym, przy którym działa komornik, ciąży obowiązek przekazania komornikowi kwot niezbędnych na pokrycie wydatków w sprawach osób zwolnionych od kosztów sądowych w tym zakresie. Ponadto ustawowe zwolnienie nie jest ograniczone etapem postępowania.

Podstawą odmiennego poglądu jest art. 39 ust. 2 oraz art. 40 ust. 1 w związku z art. 39 ust. 2 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, a także wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 maja 2009 r., K 21/08 (OTK-A Zb.Urz. 2009, nr 5, poz. 67), mocą którego m.in. art. 40 ust. 2 i art. 45 ust. 2 tej ustawy uznano za niezgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji. W orzecznictwie sądów powszechnych aprobujących ten pogląd prokurator jest określany jako wierzyciel oraz *statio fisci* Skarbu Państwa w sprawach o prawa majątkowe.

W ocenie wnioskodawcy, postępowanie związane z wykonaniem postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym nie jest postępowaniem cywilnym, ale częścią postępowania karnego realizowaną w sposób wskazany w kodeksie postępowania cywilnego. Prokurator nie występuje w takim postępowaniu w roli wierzyciela lub beneficjenta ani *statio fisci* Skarbu Państwa, a jego zadaniem jest zabezpieczenie możliwości wyegzekwowania kary grzywny, przepadku rzeczy, świadczenia pieniężnego i roszczeń odszkodowawczych; ewentualne korzyści osiągają osoby pokrzywdzone lub budżet państwa. Co więcej, prokuratorowi nie przysługuje zwrot tych wydatków od skazanego.

Zdaniem Prokuratora Generalnego, na komplikację problemu wpływa konkurencyjność ustaw – z jednej strony kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, a z drugiej strony ustawy o komornikach sądowych i egzekucji. Uzasadniając przedstawione zagadnienie prawne, wnioskodawca nawiązał również do uchwał Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2001 r., III CZP 23/01 (OSNC 2002, nr 1, poz. 2), z dnia 28 kwietnia 2005 r., III CZP 22/05 (OSNC 2006, nr 3, poz. 47) i z dnia 15 maja 2013 r., III CZP 20/13 (OSNC 2013, nr 12, poz. 137), które – jego zdaniem – nie wyjaśniają jednak przedstawionego zagadnienia w obecnym stanie prawnym.

A.T.

III CZP 98/14

„Czy art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o ujawnieniu w księgach wieczystych prawa własności nieruchomości Skarbu Państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. Nr 191, poz. 1365 ze zm.) stanowi podstawę do rozpoznania wniosku Skarbu Państwa o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez Skarb Państwa na podstawie art. 34 ust. 1 dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich (Dz.U. Nr 13, poz. 87 ze zm.) w trybie postępowania nieprocesowego, a w przypadku pozytywnej odpowiedzi na powyższe pytanie, czy zachowanie przez wnioskodawcę terminu określonego w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 r. ma znaczenie dla trybu postępowania, w którym żądanie tego rodzaju podlega rozpoznaniu?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 22 stycznia 2014 r., I Cz 458/13, M. Syrek, W. Zachara, E. Panek)

Sąd Okręgowy zauważył, że literalna wykładnia art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o ujawnieniu w księgach wieczystych prawa własności nieruchomości Skarbu Państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. Nr 191, poz. 1391 ze zm.) może prowadzić do przyjęcia wniosku, iż przepis ten stanowi podstawę rozpoznania sprawy o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości w drodze „przemilczenia” w trybie postępowania nieprocesowego. Szersze spojrzenie na omawianą problematykę prowadzi jednak do powstania wielu wątpliwości co do zasadności tego stanowiska.

Przyjęcie zaprezentowanego stanowiska prowadziłoby do sytuacji, w której w trybie nieprocesowym rozpoznawane są sprawy dotyczące nieruchomości, natomiast w przypadku wystąpienia z żądaniem ustalenia nabycia własności nieruchomości, które także były objęte dekretem z dnia 8 marca 1946 r., właściwy jest tryb postępowania procesowego. Rozwiązanie to budzi wątpliwości z punktu widzenia spójności systemu prawnego.

Ponadto trzeba zwrócić uwagę, że art. 3 ust. 2 ww. ustawy dotyczy jedynie wniosków złożonych przez organy wskazane w art. 2 ust. 1 i 2 ustawy (starostę, organy innych jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego), nie można jednak

wykluczyć, że także inne podmioty będą miały interes prawny w uzyskaniu orzeczenia potwierdzającego nabycie własności nieruchomości przez Skarb Państwa w drodze tzw. przemilczenia.

Na podstawie art. 189 k.p.c. osoby takie miały możliwość wytoczenia odpowiedniego powództwa o ustalenie. Naturalnie, można przyjąć koncepcję, że tryb nieprocesowy będzie miał zastosowanie tylko co do wniosków składanych przez organy wymienione w art. 2 ust. 1 i 2 przedmiotowej ustawy, a inne podmioty zachowają uprawnienie do wytoczenia powództwa o ustalenie na podstawie art. 189 k.p.c., ale takie rozwiązanie także nie daje się pogodzić z postulatem spójności systemu prawnego.

Sąd Okręgowy podkreślił, że w kodeksie postępowania cywilnego przyjęto zasadę, iż sprawy cywilne rozpoznawane są w trybie procesowym (art. 13 § 1). Rodzi to dwojaki rodzaj konsekwencji; po pierwsze, tryb postępowania nieprocesowego ma zastosowanie tylko w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, i po drugie, przepisy tego rodzaju podlegają wykładni zwięzającej.

Ponadto Sąd przedstawiający zagadnienie prawne zwrócił uwagę, że w związku z koniecznością restryktywnej wykładni przepisów ustawy z dnia 7 września 2007 r. należałoby przyjąć, iż regulacja zawarta w art. 3 ust. 2 ma zastosowanie tylko w przypadku działania organów Skarbu Państwa w ramach tej ustawy, a więc także w terminach określonych w art. 2 i 2 a. Powstaje w takim przypadku pytanie, czy złożenie do sądu wniosku o stwierdzenie nabycia własności przez Skarb Państwa z mocy prawa po upływie terminu określonego w art. 2 ust. 1 ww. ustawy ma wpływ na możliwość zastosowania regulacji zawartej w art. 3 ust. 2 tej ustawy. Za pozytywną odpowiedzią na to pytania przemawia brzmienie przepisu, jednak do przeciwnego poglądu prowadzą argumenty natury systemowej.

A.Z.

*

III CZP 100/14

„Czy zażalenie wniesione w terminie tygodniowym od doręczenia stronie skarżącej postanowienia bezpośrednio do sądu drugiej

instancji właściwego funkcjonalnie, jest zażaleniem wniesionym z zachowaniem ustawowego terminu określonego w art. 395 § 2 k.p.c.?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 19 września 2014 r., IX Cz 624/14, E. Dobrzyńska-Murawka, R. Bandosz, A. Żegarska)

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że ustawodawca nie wskazał wprost, do którego sądu wnosi się zażalenie. Z art. 394 § 1 k.p.c. wynika jedynie, że zażalenie przysługuje do sądu drugiej instancji, natomiast art. 394 § 2 k.p.c. określa termin do wniesienia zażalenia. Sąd Okręgowy wskazał jednocześnie, że przepisy rozdziału 2 działu V tytułu VI księgi pierwszej kodeksu postępowania cywilnego nie regulują w pełni postępowania zażaleniowego, a art. 397 § 2 k.p.c. stanowi, iż do postępowania toczącego się na skutek zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu apelacyjnym.

Zdaniem Sądu Okręgowego, jest poza sporem, że art. 369 § 1 k.p.c. ma odpowiednie zastosowanie do zażalenia i powinno być ono wnoszone do sądu, który wydał zaskarżone postanowienie. Sąd Okręgowy, po analizie orzecznictwa i poglądów doktryny, powziął natomiast wątpliwość, czy również art. 369 § 3 k.p.c., stanowiący, iż termin do wniesienia apelacji uważa się za zachowany także wtedy, gdy przed jego upływem strona wniosła apelację do sądu drugiej instancji, stosuje się odpowiednio do zażalenia.

S.J.Z.

*

III CZP 101/14

„Czy art. 138 § 3 Ordynacji podatkowej stanowi podstawę do ustanowienia przez sąd rejestrowy kuratora upoważnionego do reprezentowania osoby prawnej tylko w zakresie czynności wszczęcia przez organ i przeprowadzenia kontroli podatkowej i postępowania podatkowego, czy też do ustanowienia kuratora materialnoprawnego w oparciu o art. 42 k.c. i upoważnienia takie-

go kuratora do działania za tę osobę również w innych postępowaniach (w tym podatkowych)?”.

(postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 30 września 2014 r., XII Ga 25/14, J. Beim, A. Pierożyńska, M. Kowalska)

Zgodnie z art. 138 § 3 Ordynacji podatkowej, jeżeli osoba prawna lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej nie może prowadzić swoich spraw wskutek braku powołanych do tego organów, organ podatkowy składa do sądu wniosek o ustanowienie kuratora. W ocenie Sądu Okręgowego, przepis ten *prima facie* odsyła do art. 42 k.c., przewidującego obowiązek ustanowienia kuratora dla osoby prawnej, która nie może prowadzić swoich spraw z braku powołanych do tego organów.

Sąd Okręgowy zauważył jednak, że zakres uprawnień tego kuratora jest stosunkowo wąski, w orzecznictwie bowiem wskazuje się, że jego uprawnienia muszą mieścić się w granicach kompetencji ujętych w art. 42 § 2 k.c. Jednocześnie w niektórych orzeczeniach dopuszcza się możliwość ustanowienia kuratora na podstawie art. 138 § 3 Ordynacji podatkowej o innym zakresie zadań niż te, które zmierzałyby do realizacji obowiązku z art. 42 § 2 k.c.

Sąd Okręgowy stwierdził, że skoro kurator musi podejmować wiele czynności składających się na „prowadzenie spraw” osoby, dla której go ustanowiono, to ograniczanie jego roli wyłącznie do dokonania czynności, o których mowa w art. 42 § 2 k.c., należy uznać za niezasadne. W ocenie Sądu Okręgowego, przyjęcie poglądu zmierzającego do szerszego ujęcia zakresu kompetencji kuratora ustanowionego na podstawie art. 42 k.c. pozwoliłoby na wyeliminowanie praktyki polegającej na zbędnym dublowaniu tej instytucji.

A.G.

*

III CZP 102/14

„Czy zdrowia strony, u której stwierdzono chorobę psychiczną i upośledzenie umysłowe uzasadnia badanie przez sąd z urzędu ewentualnej nieważności oświadczenia tej strony o usta-

nowieniu pełnomocnika procesowego, skutkującej nieważnością postępowania z powodu nienależytego umocowania pełnomocnika (art. 379 pkt 2 k.p.c.)?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 9 września 2014 r., XV Ca 509/14, J. Andrzejak-Kruk, A. Adamczuk, A. Szlingiert)

Sąd Okręgowy wskazał, że powód jest pełnoletni, nie został ubezwłasnowolniony, a zatem ma zdolność do czynności prawnych, a w konsekwencji zdolność procesową (art. 65 § 1 k.p.c. w związku z art. 11 i 10 § 1 k.c.). Jego prawa w sprawie zostały formalnie zagwarantowane przez udzielenie pełnomocnictwa procesowego adwokatowi, a udzielone pełnomocnictwo jest skuteczne w świetle przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Jak wskazuje się natomiast w orzecznictwie, tak rozumiana zdolność procesowa istnieje bez względu na stan psychiczny i stan świadomości tej osoby (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 września 1999r., II CKN 485/98). Ponadto w sprawie występuje prokurator, zawiadomiony przez sąd na podstawie art. 59 k.p.c.

Sąd Okręgowy wskazał, że w doktrynie zajęto stanowisko, iż do zdolności do czynności udzielenia pełnomocnictwa procesowego, tak jak w przypadku pełnomocnictwa materialnego, mają zastosowanie przepisy prawa materialnego. Powstaje ono w wyniku zgodnego oświadczenia woli dwóch stron, tj. mocodawcy i pełnomocnika. Jednocześnie podnosi się, że zakres, czas trwania i skuteczność pełnomocnictwa procesowego względem sądu i drugiej strony normuje wyłącznie kodeks postępowania cywilnego oraz że stosunek prawny pełnomocnictwa procesowego jest unormowany w przepisach prawa procesowego w sposób wyczerpujący, jako stosunek prawny samodzielny i niezależny od jego aspektu materialnoprawnego. Sąd prowadzący postępowanie w sprawie ocenia skuteczność umocowania pełnomocnika, opierając się jednak wyłącznie na przesłankach procesowych udzielenia pełnomocnictwa i nie badając treści stosunku podstawowego.

Zdaniem Sądu Okręgowego, w świetle art. 86–97 k.p.c., które regulują kwestię pełnomocnictwa procesowego, i poglądów wyrażanych w doktrynie, że udzielenie pełnomocnictwa procesowego jest czynnością prawną, powstały poważne wątpliwości, czy czynność ta może podlegać badaniu w aspekcie nie tylko jej skuteczności w świetle przepisów

prawa procesowego, ale także pod kątem jej ważności. Zgodnie z art. 82 k.c., nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

W ocenie Sądu drugiej instancji, nie można wyłączyć badania tej czynności pod kątem nieważności, ale ta kwestia nie była przedmiotem rozważań judykatury i doktryny. Na tle art. 90 k.p.c., który stanowi, że za stronę niemogącą się podpisać, podpisuje pełnomocnictwo osoba przez nią upoważniona, z wymienieniem przyczyny, dla której strona sama się nie podpisała, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż art. 79–80 k.c. w ogóle nie stosuje się do pełnomocnictwa procesowego, ponieważ sposób udzielenia pisemnego pełnomocnictwa procesowego reguluje w sposób szczególny art. 90 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 1968 r., I CR 631/67, OSNCP 1968, nr 8–9, poz. 153).

M.M.

GLOSY

prawo cywilne materialne

Gospodarstwo rolne, przekazane na podstawie ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz o innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz.U. Nr 32, poz. 140) następcy pozostającemu w ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej, należy do majątku wspólnego.

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 25 listopada 2005 r., III CZP 59/05, J. Gudowski, T. Bielska-Sobkowicz, H. Ciepła, T. Domińczyk, A. Górski, Z. Strus, M. Wysocka, OSNC 2006, nr 5, poz. 79; BSN 2005, nr 11, s. 8; Prok.i Pr. 2006, nr 7–8, wkładka, poz. 40; MoP 2005, nr 24, s. 1271; MoP 2008, nr 10, s. 533; R. Pr. 2006, nr 3, s. 112; Rej. 2005, nr 12, s. 161; Rej. 2006, nr 6, s. 186; Rej 2006, nr 9, s. 198; NPN 2006, nr 1, s. 68)

Glosa

Andrzeja Zielińskiego, Przegląd Prawa Rolnego 2007, nr 1, s. 327

Glosa ma charakter aprobujący.

Komentator uznał za zakończony spór co do charakteru umowy przekazania jako umowy, do której stosuje się postanowienia o darowiźnie, traktowanej też jako umowy mieszanej, umowy pozakodeksowej nienazwanej lub też odrębnej umowy przekazania, zaczął bowiem

dominować pogląd o odebraniu umowie przekazania cech umowy darowizny.

Wskazał, że wykorzystywane w obrocie umowy dożywocia i tzw. darowizny obciążliwej jako umów zawierających elementy alimentacyjne budzi wątpliwość, czy w sposób racjonalny sprzyjają zmianom pokoleniowym i czy w sposób zadowalający zabezpieczają interesy obu generacji.

Autor zgodził się ze stwierdzeniem, że ustrój wspólności majątkowej małżeńskiej jest przydatny i służy ochronie interesu rodziny, sprzyja bowiem ustabilizowaniu jej bazy materialnej. W świetle tych stwierdzeń, zdaniem glosatora, niezależnie od innych argumentów jurystycznych, uznanie umowy przekazania gospodarstwa rolnego następcy za darowizną mogłoby prowadzić, w przypadkach niestabilnych i skomplikowanych więzów rodzinnych, nawet do naruszenia podstaw egzystencji.

Uchwałę omówiła także A. Sylwestrzak w „Przeglądzie orzecznictwa” (GSP – Prz. Orz. 2007, nr 1, s. 49).

M.M.

*

Naruszenie pierwszeństwa przewidzianego w art. 29 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (jedn. tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 208, poz. 2128 ze zm.) przy zawieraniu umowy sprzedaży nieruchomości rolnej nie powoduje jej nieważności.

(uchwała z dnia 21 grudnia 2006 r., III CZP 121/06, Z. Strus, M. Bączyk, A. Górski, OSNC 2007, nr 10, poz. 149; BSN 2006, nr 12, s. 10; MoP 2008, nr 11, s. 596; Pr.Bank. 2007, nr 10, s. 13; Rej. 2006, nr 12, s. 191; Rej. 2007, nr 1, s. 175; NPN 2007, nr 1, s. 51; R.Pr. 2007, nr 5, s. 118; Rej. 2007, nr 11, s. 182)

Glosa

Elżbiety Kremer, Przegląd Prawa Rolnego 2008, nr 1, s. 317

Glosa ma charakter krytyczny.

Autorka przypominała, że w dotychczasowym orzecznictwie w przedmiocie skutków prawnych naruszenia pierwszeństwa prezentowane

były dwa różne stanowiska. Zgodnie z jednym, przyjmowano nieważność zbycia nieruchomości, drugie zaś wskazywało jedynie na konsekwencje natury odszkodowawczej.

Uznała za dyskusyjny pogląd, że instytucja pierwszeństwa przewidziana w art. 34–36 u.g.n. to najbardziej rozwinięta jurydycznie regulacja prawna tej instytucji. Wskazała, że nie ma to potwierdzenia w obowiązującym stanie prawnym, natomiast niewątpliwie jest to trafny postulat *de lege ferenda*. Stwierdziła również, że Sąd Najwyższy nie podał, na podstawie jakich zasad wykładni prawa lub jakich reguł wnioskowania sformułował pogląd o modelowym charakterze instytucji pierwszeństwa.

Według glosatorki, argumenty dotyczące instytucji pierwszeństwa podnoszone w uzasadnieniu uchwały wywodzą się z dwóch różnych, wzajemnie wykluczających się założeń i prowadzą do sprzecznych wniosków. Pierwsza część uzasadnienia wskazuje, że do wyłączenia skutku nieważności czynności prawnej w przypadku naruszenia pierwszeństwa określonego w art. 29 ust. 1 pkt 3 u.g.n.r.S.P. uznaje za niezbędne wskazanie konkretnego przepisu szczególnego, który ten skutek wyłącza, natomiast w drugiej części uzasadnienia Sąd Najwyższy stwierdził, że art. 29 ust. 1 pkt 3 ust. 1c i 1d nie odnoszą się w ogóle do treści czynności prawnej, a więc odpada możliwość wiązania sankcji naruszenia z art. 58 § 1 k.c. Przyjmując ten argument należałoby – zdaniem autorki – stwierdzić, że naruszenie omawianego pierwszeństwa w ogóle nie może być rozpatrywane w kontekście nieważności czynności prawnej.

Na zakończenie komentatorka wskazała, że zasadność stanowiska wyrażonego w tezie może być przedmiotem oceny tylko przez analizę argumentów zawartych w uzasadnieniu uchwały, tymczasem treść uzasadnienia wskazuje, iż Sąd Najwyższy nie miał jednoznacznej koncepcji co do motywów podjętego rozstrzygnięcia oraz że brakuje spójnej i przekonującej argumentacji dla podjętej uchwały.

Głosę aprobowującą do omawianej uchwały opracował J. Ciszewski (GSP – Prz. Orz. 2008, nr 2, s. 89).

M.M.

Nieruchomość wydzielona w wyniku scalenia przeprowadzonego na podstawie ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (Dz.U. Nr 11, poz. 80 ze zm.) w zamian za grunty stanowiące własność uczestnika postępowania oraz innego właściciela, nieuczestniczącego w tym postępowaniu, stanowi przedmiot ich współwłasności.

(uchwała z dnia 18 grudnia 2008 r., III CZP 125/08, Z. Strus, M. Kocon, D. Zawistowski, OSNC 2009, nr 11, poz. 149; BSN 2008, nr 12, s. 6; Rej. 2009, nr 1, s. 184; Rej. 2010, nr 1, s. 177; Wspólnota 2009, nr 2, s. 31)

Glosa

Andrzeja Zielińskiego, Przegląd Prawa Rolnego 2010, nr 1, s. 227

Glosa ma charakter aprobujący.

Autor wskazał, że Sąd Najwyższy trafnie zauważył, iż „nie jest wykluczone”, że grunty przedscaleniowe jednego właściciela podlegają podziałowi i wchodzą w skład nowo projektowanych działów. Zdaniem komentatora, konstatacja ta jednak wymaga znacznie silniejszego podkreślenia niż wyrażenie wątpliwości. Praktyka wykazuje, że tylko wyjątkowo wszystkie grunty jednego właściciela wchodzą w skład nowego działu, natomiast znacznie częściej dochodzi do podziału i włączenia do różnych nowo projektowanych arealów.

Glosator wyraził zadowolenie, że problemy scaleniowe są przedmiotem rozstrzygnięć Sądu Najwyższego. Pojawiające się wątpliwości pokazują, jego zdaniem, że problemy rozdrobnienia struktur przestrzennych nadal istnieją.

M.M.

*

W odniesieniu do wykładni testamentu ogólne reguły wykładni zawarte w art. 948 k.c. mają na celu ustalenie woli testatora. Między przepisami zawierającymi dyrektywy wykładni treści testamentu, jakimi są art. 948 i 962 k.c., nie zachodzi stosunek *lex generalis – lex specialis*, wskazujący na pierwszeństwo zastoso-

wania. Zawarte są natomiast w nich reguły interpretacyjne, stosowane według kolejności: najpierw reguła ogólna wykładni przewidziana w art. 948 k.c., a dopiero gdy ona zawiedzie – wykładnia według reguły konkretnej określonej w art. 962 k.c.

(postanowienie z dnia 29 kwietnia 2010 r., IV CSK 524/09, K. Pietrzykowski, W. Katner, J. Futro, OSP 2012, nr 3, poz. 29; MoP 2010, nr 11, s. 596; Pal. 2010, nr 7–8, s. 261)

Glosa

Michała Niedosiała, Państwo Prawne 2013, nr 1, s. 182

Glosa ma charakter krytyczny.

Zastrzeżenia glosatora odnoszą się zarówno do kwalifikacji prawnej dokonanej przez wszystkie trzy Sądy orzekające w sprawie, jak i do stanowiska zajętego przez Sąd Najwyższy co do wzajemnego stosunku art. 948 i 962 k.c. Testament stanowiący przedmiot rozstrzygniętej sprawy składał się z dwóch jednostek redakcyjnych. W postanowieniu Sądu Najwyższego pierwsza z nich została uznana za darowiznę dokonaną pod warunkiem zawieszającym, który się nie ziścił, a druga za wskazanie spadkobierców, natomiast w ocenie glosatora obie części należałoby zakwalifikować jako powołanie spadkobierców, z tą różnicą, że w pierwszej z nich zastrzeżono warunek zawieszający, który się ziścił.

Jeśli chodzi o wzajemną relację dyrektyw interpretacyjnych zawartych w art. 948 i 962 k.c., zdaniem autora glosy, normie uregulowanej w art. 962 k.c. należy przypisać charakter *legis specialis* względem normy ujętej w art. 948 k.c. Komentator wyraził ten pogląd także w wersji złagodzonej, zgodnie z którą o pierwszeństwie art. 962 przed art. 948 k.c. powinny decydować okoliczności danego przypadku.

Poza przedstawieniem oceny analizowanego orzeczenia autor odniósł się do wcześniejszych glos opracowanych do tego postanowienia, tj. aprobującej glosy K. Szymury i P. Księżaka (PiP 2011, nr 6, s. 126) oraz krytycznej glosy J. Wiercińskiego (OSP 2012, nr 3, poz. 29).

Głosę do komentowanego postanowienia napisał również T. Jasiakiewicz (PS 2013, nr 4, s. 129).

A.D.

Bieg przedawnienia roszczeń o zwrot nienależnie pobranych opłat za kartę pojazdu na podstawie rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu (Dz.U. Nr 137, poz. 1310) rozpoczyna się od dnia spełnienia świadczenia.

(uchwała z dnia 2 czerwca 2010 r., III CZP 37/10, M. Kocon, S. Dąbrowski, J. Futro, OSNC 2011, nr 1, poz. 2; BSN 2010, nr 6, s. 9)

Glosa

Katarzyny Cygan, Studia Prawnoustrojowe 2014, nr 24, s. 297

Glosa ma charakter krytyczny.

Autorka uznała za błędny pogląd, według którego do określenia chwili początkowej biegu przedawnienia roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia należy mieć na względzie art. 120 § 1 zdanie drugie k.p.c., stosowany do tzw. zobowiązań bezterminowych, mających za przedmiot zwrot nienależnego świadczenia. Nie zgodziła się również ze stwierdzeniem, że przedawnienie może rozpocząć bieg, mimo że roszczenie nie jest jeszcze wymagalne, decyduje bowiem możliwość podjęcia przez wierzyciela czynności warunkującej wymagalność roszczenia w najwcześniejszym terminie.

Według glosatorki, przyczyn bezpodstawnego wzbogacenia należy poszukiwać w sferze jurydycznej; zostały one stosunkowo ściśle sprecyzowane w grupie przypadków nienależnego świadczenia. Według art. 410 k.c., brak podstawy prawnej świadczenia oznacza brak lub odpadnięcie „celu prawnego”, tj. *causae* świadczenia, a pozostałe przypadki nakazują każdorazowo badać, czy podstawa prawna wzbogacenia się ma usprawiedliwienie w ustawie lub w umowie stron. Zdaniem autorki, przy instytucji bezpodstawnego wzbogacenia wymagalność tego roszczenia rozumiana jest jako pewnego rodzaju stan potencjalny, w którym uaktywnić się może wierzytelność, a dodatkowo łączy się z chwilą uzyskania korzyści majątkowej nieuprawnionego. Z tego względu glosatorka uznała za niewłaściwe, by przy terminie żądania zwrotu nienależnego świadczenia, świadczenie spełnione przez domagającego się jego zwrotu zaczynało bieg terminu przedawnienia, jak przyjął Sąd Najwyższy.

Z punktu widzenia art. 455 k.c., regulującego termin spełnienia świadczenia przy świadczeniu bezterminowym, niezbędne jest, zdaniem glosatorki, wezwanie do spełnienia świadczenia w najwcześniejszym możliwym terminie (realnym, bez zbędnej zwłoki). Objęcie natomiast hipotezą normy art. 120 § 1 zdanie drugie k.c. roszczeń wynikających ze zobowiązań bezterminowych konsekwentnie prowadzi, według autorki, do przyjęcia, że czynnością uprawnionego, od której podjęcia zależy wymagalność roszczeń wynikających z zobowiązań bezterminowych, jest przewidziane w art. 455 *in fine* k.c. wezwanie dłużnika przez wierzyciela do wykonania zobowiązania, a bieg przedawnienia tych roszczeń rozpoczyna się w dniu, w którym świadczenie powinno być spełnione, gdyby wierzyciel wezwał dłużnika do wykonania zobowiązania w najwcześniejszym możliwym terminie.

W okolicznościach sprawy nie chodzi, jak oceniła glosatorka, o wezwanie do spełnienia świadczenia w postaci uiszczenia opłaty za kartę pojazdu, gdyż świadczenie to było i jest uzależnione od chęci właściciela pojazdu do wprowadzenia auta do „obrotu” na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Innymi słowy, gdyby spełnienie świadczenia właściciela pojazdu początkowało bieg terminu przedawnienia o zwrot tej opłaty jako nienależnej, musiałoby być poprzedzone jego wezwaniem do uiszczenia takiej opłaty. Taka sytuacja w sprawach objętych analizowanym problemem nie zachodzi; to na skutek samodzielnych czynności posiadaczy pojazdów dochodziło do opłacania kart pojazdu według stawek określonych rozporządzeniem.

Argumenty przemawiające przeciwko uchwale, zdaniem autorki, wzmacnia pogląd uznający, że stwierdzenie niekonstytucyjności nie może być wyjaśniane w kategoriach wyroku deklaratywnego, gdyż w zasadzie tworzy nowy stan prawny od chwili wejścia wyroku w życie.

Według glosatorki, podstawa prawna przedmiotowego przysporzenia odpadła z chwilą opublikowania w Dzienniku Ustaw wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 stycznia 2006 r., U 6/04; nastąpiło to w dniu 30 stycznia 2006 r. (Dz.U. Nr 15, poz.119) i należy uznać, że bieg terminu przedawnienia roszczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia rozpoczął się w tym dniu, ponieważ wówczas stwierdzono niekon-

stytucyjność wskazanych w tym orzeczeniu przepisów. W tym zakresie rozstrzyga wyłącznie obiektywnie ustalony, najwcześniej możliwy termin wezwania dłużnika przez wierzyciela do wykonania zobowiązania.

M.M.

*

Z chwilą uprawomocnienia się wyroku orzekającego rozwód obowiązek małżonków przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny (art. 27 k.r.o.) wygasa.

(uchwała z dnia 13 lipca 2011 r., III CZP 39/11, J. Gudowski, T. Bielska-Sobkowicz, K. Strzelczyk, OSNC 2012, nr 3, poz. 33; BSN 2011, nr 7, s. 10; Wspólnota 2011, nr 34, s. 28; Rej. 2011, nr 9, s. 145; RiP 2012, nr 22, s. 92)

Glosa

Agnieszki Ogrodnik-Kaliny, Przegląd Prawno-Ekonomiczny 2012, nr 3, s. 130

Glosa ma charakter aprobujący

Autorka za trafny uznała pogląd, że obowiązek przewidziany w art. 27 k.r.o. nie jest tylko konkretyzacją obowiązku wzajemnej pomocy i współdziałania dla dobra rodziny, ale jest również związany ze wspólnym życiem małżeńskim. Za Sądem Najwyższym podkreśliła również, że wymieniony przepis znajduje się w dziale „Prawa i obowiązki małżonków”.

Glosatorka wskazała na istotne różnice w obowiązkach wynikających z art. 27 i 60 k.r.o. Zaaprobowała pogląd, że obowiązek ustanowiony w art. 27 k.r.o. wskutek orzeczenia rozwodu ulega jedynie przekształceniu i jest kontynuowany na zasadach określonych w art. 60 k.r.o., jeśli przesłanki tych obowiązków są różne. Obowiązek alimentacyjny wynikający z art. 60 k.r.o. jest nowym obowiązkiem i dotyczy byłych małżonków oraz potrzeb uprawnionego, a nie rodziny, jak w przypadku art. 27 k.r.o.; nie jest więc jego konkretyzacją.

Głosę aprobującą do omawianej uchwały opracował również G. Wołak (Jurysta 2012, nr 5, s. 35). Uchwała została omówiona w „Przebiegu orzecznictwa” pod red. J. Pisulińskiego (Forum Prawnicze 2012, nr 1, s. 139).

M.M.

*

Rada nadzorcza banku spółdzielczego może wyznaczyć jednego z jej członków do czasowego pełnienia funkcji prezesa zarządu tego banku (art. 56 § 1 zdanie drugie ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, jedn. tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848 ze zm.) bez potrzeby uzyskania zgody Komisji Nadzoru Finansowego przewidzianej w art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (Dz.U. Nr 19, poz. 1252 ze zm.).

Wyznaczony prezes zarządu nie jest uprawniony do występowania z wnioskiem o powołanie członków zarządu banku (art. 12 ust. 4 zdanie drugie tej ustawy).

(uchwała z dnia 25 listopada 2011 r., III CZP 76/11, G. Misiurek, M. Bączyk, M. Romańska, OSNC 2012, nr 6, poz. 71; BSN 2011, nr 11, s.8; MoPrBank 2012, nr 3, s. 21; Rej. 2011, nr 12, s. 189; Rej. 2012, nr 6, s. 163)

Glosa

Joanny Głównki, Przegląd Prawno-Ekonomiczny 2013, nr 1, s. 108

Glosa ma charakter aprobujący i jest w istocie polemiką z opublikowanym wcześniej, krytycznym komentarzem A. Piskorz i W. Bokiny (MoP 2012, nr 20, dodatek, s. 15).

Autorka nie zgodziła się ze stwierdzeniem, że uchwała stawia pod znakiem zapytania możliwość sprawowania rzeczywistej kontroli przez Komisję Nadzoru Finansowego, gdyż brała ona udział w sprawie i nie oponowała stanowiska Sądu Najwyższego, nie stwierdzając ograniczenia swojej kompetencji w kontroli zwierzchniej w wyborze naczelnego organu wykonawczego tego rodzaju banku.

Glosatorka nie zgodziła się też z drugim zarzutem dotyczącym naruszenia zasady podziału władz i wskazała na nakaz stosowania, w zakresie nieuregulowanym w Prawie bankowym, wprost przepisów Prawa spółdzielczego; skoro żaden przepis nie ogranicza kompetencji do delegowania członka rady nadzorczej do pełnienia funkcji prezesa w zarządzie banku spółdzielczego, to tak delegowany podmiot jest umocowany do podejmowania wszelkich działań przewidzianych potrzebą sprawnego funkcjonowania banku.

Ponadto autorka podkreśliła walory, jakie uchwała wniosła do praktyki spółdzielczej i bankowej. Wskazała, że zaproponowane w niej rozwiązanie jest racjonalne i prawidłowe, gdyż kierowanie bankiem wymaga ciągłości decyzyjnej oraz znajomości wewnętrznej specyfiki przedsiębiorstwa.

Uchwałę omówili również: M. Bączyk w „Przeglądzie orzecznictwa” (MoPrBank 2012, nr 10, s. 47) oraz A. Zalcewicz (Rocznik orzecznictwa i piśmiennictwa z zakresu prawa spółdzielczego za lata 2011–2012, pod red. K. Pietrzykowskiego, Sopot 2013, poz. 7).

M.M.

*

Nieważna jest umowa darowizny nieruchomości ukryta pod pozorną umową sprzedaży tej nieruchomości.

(uchwała z dnia 9 grudnia 2011 r., III CZP 79/11, J. Górski, M. Bączyk, R. Dzięczek, OSNC 2012, nr 6, poz. 74; OSP 2012, nr 7–8, poz. 77; BSN 2011, nr 12, s. 7; Rej. 2011, nr 12, s. 186; NPN 2011, nr 4, s. 107; Rej. 2012, nr 6, s. 163; Wspólnota 2011, nr 51–52, s. 73; Wspólnota 2012, nr 1, s. 36; Wspólnota 2012, nr 4, s. 30)

Glosa

Michała Hejbudzkiego, Studia Prawnoustrojowe 2014, nr 24, s. 297

Glosa ma charakter aprobujący.

Autor nawiązał do ewolucji poglądów na temat pozorności czynności prawnych, podejmując rozważania od okresu zaborów aż do odważnej

i trafnej – jego zdaniem – zmiany linii orzeczniczej zapoczątkowanej wyrokiem z dnia 12 października 2001 r., V CKN 631/00 (OSNC 2002, nr 7–8, poz. 91), której kontynuacją jest komentowana uchwała.

Komentator zgodził się z poglądem, że ważność oświadczenia woli jako składnika czynności ukrytej zależy od właściwości tej czynności, czyli od tego, czy zostały spełnione wszystkie przesłanki ustawowe jej skuteczności, wynikające z przepisów bezwzględnie obowiązujących. Mimo że obydwie czynności – pozorna i ukryta – dotyczą tych samych podmiotów i tej samej nieruchomości, to dokonane przez strony ukryte oświadczenie woli o nieodpłatnym przeniesieniu jej własności nie zostało wyrażone z zachowaniem formy *ad solemnitatem*. Jednocześnie umowę sprzedaży różni od umowy darowizny nie tylko odpłatność charakteru czynności prawnej, ale też całkiem inny reżim prawny.

Glosator uznał, że komentowane orzeczenie zasługuje na aprobatę również ze względów funkcjonalnych, gdyż motywy skłaniające strony do ukrywania rzeczywistej woli przy przenoszeniu własności nieruchomości z reguły mają na celu obejście prawa, m.in. podatkowego. Nie można zatem doszukać się racjonalnych i przekonujących argumentów dla tolerowania niegodziwych w swej istocie celów.

Za prezentowanym kierunkiem wykładni przemawiają wreszcie, zdaniem autora, argumenty systemowe, wynikające z ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (jedn. tekst: Dz.U. z 2014 r., poz.164 ze zm.). Z aktu notarialnego jako dokumentu urzędowego wynika domniemanie autentyczności i zgodności z prawdą zawartych w nim oświadczeń. Ponadto, niedopuszczalne jest przyjęcie, że można zachować formę aktu notarialnego w sytuacji, w której strony czynności nie złożyły przed notariuszem oświadczenia woli określającego elementy przedmiotowo istotne dla zawieranej umowy (art. 92 § 1).

Aprobujące glosy do uchwały sporządzili M. Warciński (OSP 2012, nr 7–8, poz. 77) i K.P. Sokołowski (OSP 2013, nr 3, poz. 30). Uchwała znalazła także szerokie aprobujące omówienie K. Osajdy w opracowaniu „Pozorność czynności prawnej a ważność czynności prawnej ukrytej” (PPH 2012, nr 4, s. 4). Skomentował ją również K. Pałka w „Przełądzie orzecznictwa” (Forum Prawnicze 2012, nr 2, s. 133).

M.M.

1. Uzyskiwanie przez uprawnionego dochodów ze sprzedaży energii elektrycznej otrzymywanej przez przetworzenie energii wiatrowej za pomocą turbin wiatrowych posadowionych na gruncie oddanym mu – na podstawie stosunku obligacyjnego – do korzystania w celu eksploatacji tych urządzeń nie jest pobieraniem pożytków z rzeczy w rozumieniu art. 693 § 1 k.c.

2. Umowa dająca stronie uprawnienie do uzyskiwania dochodów ze sprzedaży energii elektrycznej otrzymywanej przez przetworzenie energii wiatrowej za pomocą turbin wiatrowych w zamian za okresowe świadczenie pieniężne określone jako procent od wartości sprzedanej energii elektrycznej jest umową nienazwaną, do której, w zakresie w nią nieobjętym, mogą mieć odpowiednie zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego o dzierżawie.

(wyrok z dnia 5 października 2012 r., IV CSK 244/12, B. Myszk, M. Romańska, W. Pawlak, OSNC 2013, nr 5, poz. 64; OSP 2013, nr 10, poz. 95; BSN 2013, nr 2, s. 13; MoP 2013, nr 14, s. 765; *Rej. 2013, nr 5, s. 165*)

Glosa

Zbigniewa Kuniewicza i Szymona Słotwińskiego, Przegląd Prawa Rolnego 2013, nr 2, s. 190

Glosa ma charakter aprobujący.

Autorzy wskazali, że turbiny wiatrowe zazwyczaj są tak połączone z gruntem, że spełniają definicję części składowej, o której mowa w art. 47 § 2 k.c.; są one urządzeniami trwale z gruntem związanymi (art. 48 k.c.). Konstatacja ta nie daje jednak – według glosatorów – jasnej odpowiedzi na pytanie, jakim dobrem prawnym jest uzyskiwana za pomocą turbin wiatrowych energia elektryczna. Przy założeniu, że urządzenia służące do wytwarzania oraz przesyłania energii – zgodnie z art. 49 § 1 k.c. – nie wchodzi w skład przedsiębiorstwa, to konsekwencją takiego rozumowania byłoby stwierdzenie, że energia ta pochodzi z gruntu.

Glosatorzy zanegowali jednak wniosek, że energia jest pożytkiem naturalnym nieruchomości gruntowej, gdyż sprzeciwia się temu art. 47 § 3 k.c., zgodnie z którym przedmioty połączone z rzeczą tylko dla przemijającego użytku nie stanowią jej części składowej. Ponadto

energia elektryczna (również ciepła i jądrowa) ze względu na swoją niematerialną postać, nie może być uznana za rzecz, a tym samym nie może stanowić pożytku naturalnego w rozumieniu art. 53 § 1 k.c. Z tego względu sporna umowa kreuje stosunek prawny, którego treść jest najbardziej zbliżona do dzierżawy, jednakże umową dzierżawy nie jest.

Na zakończenie komentatorzy odnieśli się do spornych kwestii procesowych. Zaaprobowali stwierdzenie, że nie nazwa decyduje o charakterze roszczenia, ale jego treść, i zgodzili się, że złożone na rozprawie oświadczenie pełnomocnika powoda nie stanowiło przedmiotowej zmiany powództwa, a jedynie było konkretyzacją już określonego jakościowo roszczenia.

Głosę krytyczną do komentowanego wyroku napisał Ł.M. Wyszomirski (OSP 2013, nr 10, poz. 95). Omówił go także Z. Strus w „Przełądzie orzecznictwa” (Pal. 2013, nr 1–2, s. 173).

M.M.

*

Zakład ubezpieczeń, który wypłacił odszkodowanie z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkodę wyrządzoną przez kierującego pojazdem w stanie po użyciu alkoholu, nie może dochodzić od jego spadkobierców roszczenia zwrotnego przewidzianego w art. 43 pkt 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. Nr 124, poz. 1152 ze zm.), jeżeli wypłata odszkodowania nastąpiła po śmierci kierującego pojazdem.

(uchwała z dnia 16 listopada 2012 r., III CZP 61/12, D. Dończyk, A. Owczarek, I. Gromska-Szuster, OSNC 2013, nr 4, poz. 47; BSN 2012, nr 11, s. 8; Prok. i Pr., 2013, nr 10, wkładka, poz. 46; MoP 2012, nr 24, s. 1289)

Glosa

Ewy Wójtowicz, Rozprawy Ubezpieczeniowe 2013, nr 1, s. 168

Glosa ma charakter aprobujący.

W glosowanej uchwale Sąd Najwyższy odniósł się do problemu związanego z tzw. regresem nietypowym zakładu ubezpieczeń, przewi-

dzianym w art. 43 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych.

Podstawowymi kwestiami, które należało rozstrzygnąć w celu ustalenia istnienia zobowiązania spadkobierców sprawcy wypadku do zwrotu wypłaconego przez zakład ubezpieczeń odszkodowania, był – w ocenie autorki glosy – charakter odpowiedzialności regresowej ubezpieczyciela oraz chwila powstania roszczenia w stosunku do sprawcy szkody. Odpowiedź na te pytania pozwala na zakwalifikowanie roszczenia zakładu ubezpieczeń jako obowiązku majątkowego przechodzącego na spadkobierców ubezpieczonego (art. 922 § 1 k.c.), ewentualnie jako obowiązku zmarłego nienależącego do spadku ze względu na jego ścisły związek ze spadkodawcą (art. 922 § 2 k.c.) albo jako obowiązku powstającego dopiero po śmierci spadkodawcy, a tym samym w ogóle niewchodzącego do spadku.

Glosatorka zgodziła się z Sądem Najwyższym, że obecnie w literaturze i orzecznictwie przeważa pogląd traktujący roszczenie z regresu nietypowego jako mające charakter samoistny. Za przekonujący uznała argument, że w razie wypłaty odszkodowania przez zakład ubezpieczeń roszczenie poszkodowanego o naprawienie szkody wygasa, z zastrzeżeniem jednak, że dzieje się tak jedynie wtedy, gdy zakład ubezpieczeń wypłaci odszkodowanie w pełnej wysokości, a nie mniejszej, w szczególności z powodu wyczerpania sumy gwarancyjnej, która stanowi górną granicę odpowiedzialności ubezpieczyciela w ubezpieczeniach odpowiedzialności cywilnej.

Wskazała ponadto, że Sąd Najwyższy w głosowanej uchwale nie rozważał możliwości sięgnięcia do art. 5 k.c., który co do zasady może być stosowany przy dochodzeniu roszczeń przez zakład ubezpieczeń, zgodnie z przyjmowanym w literaturze ogólnym założeniem, że przedmiotowy zakres stosowania tego przepisu jest bardzo szeroki, a jedynym kryterium jest wykonywanie przez dany podmiot materialnoprawnego uprawnienia. Podkreśliła, że możliwość stosowania art. 5 k.c. do uprawnień zakładu ubezpieczeń wynikających z art. 43 ustawy powinna być wzięta pod uwagę zwłaszcza wobec niemożności stosowania w tym zakresie art. 440 k.c., dotyczącego miarkowania odszkodowania.

Głosę opracowali również P. Książak i B. Kucharski (Pr.Asek. 2014, nr 2, s. 98).

M.S.L.

*

Prokurent spółki jawnej jest uprawniony, a nie zobowiązany do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki i nie dotyczą go konsekwencje, o których mowa w art. 373 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (jedn. tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 176, poz. 1360 ze zm.).

(postanowienie z dnia 15 marca 2013 r., V CSK 177/12, K. Tyczka-Rote, M. Romańska, H. Wrzeszcz, OSNC 2013, nr 11, poz. 131; BSN 2013, nr 7, s. 12; MoP 2013, nr 7, s. 338; Rej. 2013, nr 9, s. 170; Rej. 2013, nr 11, s. 177)

Glosa

Zbigniewa Kuniewicza, Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego 2014, nr 10, s. 43

Glosa ma charakter aprobujący.

Autor glosy poparł rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego, niemniej zgłosił zastrzeżenia do argumentacji powołanej na jego poparcie.

Na gruncie omawianej sprawy konieczne okazało się rozstrzygnięcie, czy prokurent jest jednym z podmiotów wymienionych w art. 21 ust. 2 Pr.u.n., a tym samym, czy jako zobowiązany do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości podlega sankcji przewidzianej w art. 373 ust. 1 pkt 1 Pr.u.n.

Sąd Najwyższy przyjął, że status prokurenta jako podmiotu uprawnionego do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 20 ust. 2 pkt 2 Pr.u.n. nie został jednoznacznie określony w doktrynie ani w orzecznictwie. W uzasadnieniu komentowanego postanowienia przytoczono wprawdzie argument historyczny, zgodnie z którym na gruncie Prawa upadłościowego z 1934 r. brak umocowania prokurenta w spornym zakresie nie ulegał wątpliwości oraz rozwinęto stanowisko zajęte w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2006 r.,

III CZP 45/06 (OSNC 2007, nr 5, poz. 65), jako że skoro z chwilą ogłoszenia upadłości prokura wygasa, to nieracjonalne byłoby przyznanie prokurentowi uprawnienia do wystąpienia z wnioskiem o upadłość. Jednak zwrócono też uwagę na odmienne poglądy występujące w literaturze. Zdaniem Sądu Najwyższego, rozstrzygnięcie co do istnienia spornego uprawnienia prokurenta nie jest istotne w tej sprawie, ponieważ problem dotyczy jedynie obowiązku, a obowiązek taki nie występuje.

Glosator odmiennie uzasadnił brak obowiązku prokurenta złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Jego zdaniem, prokurent nie jest w tym zakresie ani osobą uprawnioną, ani zobowiązaną. Swoje stanowisko autor poparł argumentem, że w ustawowym zakresie umocowania prokurenta nie mieści się kompetencja do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, prokurenta bowiem umocowuje się w celu prowadzenia przedsiębiorstwa, ogłoszenie zaś upadłości służy zaprzestaniu takiego działania. W ocenie glosatora, nieuzasadnione jest inne stanowisko przywoływane w doktrynie na uzasadnienie przedstawionej przez niego tezy. Dotyczy ono takiej wykładni pojęcia „osoby uprawnione do reprezentacji” użytego w art. 20 ust. 2 pkt 2 Pr.u.n., w wyniku której za reprezentantów nie uznaje się osób umocowanych do działania w imieniu określonego podmiotu na mocy czynności prawnej.

A.D.

*

teza oficjalna

Sprzeczność uchwały walnego zgromadzenia spółki akcyjnej z dobrymi obyczajami (art. 422 § 1 k.s.h.) występuje wtedy, gdy w obrocie handlowym może ona być uznana za nieetyczną w świetle uczciwości kupieckiej, obejmującej także kryteria ekonomiczne oraz gwarancje niezakłóconego funkcjonowania oraz rozwoju spółki.

teza opublikowana w OSP i Przeglądzie Sądowym

Sprzeczność uchwały z dobrymi obyczajami, o której mowa w art. 422 § 1 k.s.h., występuje wówczas, gdy w obrocie hand-

lowym może być ona uznana za nieetyczną w świetle tradycyjnie rozumianej uczciwości kupieckiej, uwzględniającej jednakże kryteria ekonomiczno-funkcjonalne i oceny zorientowane na zapewnienie niezakłóconego funkcjonowania i rozwoju spółki kapitałowej, a także poszanowanie interesów jej współników i akcjonariuszy. Uchwała mająca na celu pokrzywdzenie akcjonariusza oznacza zarówno sytuację, gdy zamiar pokrzywdzenia akcjonariusza istnieje w trakcie podejmowania uchwały, jak również sytuację, w której w chwili podejmowania uchwały walne zgromadzenie nie zakłada uszczuplenia praw akcjonariusza, ale wykonanie uchwały powoduje w konsekwencji jego pokrzywdzenie.

(wyrok z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 407/12, B. Myszka, D. Zawistowski, A. Piotrowska, OSNC-ZD 2013, nr 4, poz. 81; OSP 2013, nr 11, poz. 108; BSN 2013, nr 6, s. 10; MoP 2013, nr 20, s. 1099; NPN 2013, nr 3, s. 133; MoPH 2013, nr 5, s. 41)

Glosa

Angeliny Stokłósy, Przegląd Sądowy 2014, nr 10, s. 134

Glosa ma charakter krytyczny.

Zdaniem autorki, praktyka regularnej wypłaty dywidendy w danej spółce kapitałowej nie stanowi obyczaju, ale kształtuje jedynie zwyczaj „korporacyjny uzus”. Glosatorka stwierdziła, że w art. 422 § 1 k.s.h. chodzi nie o „zwyczaje stwierdzone w sposób empiryczny jako najczęściej występująca praktyka”, ale o zespół norm abstrakcyjnych. W jej ocenie, nie istnieje dobry obyczaj, którego treścią jest wypłata dywidendy. Obyczaj taki stałby w systemowej i aksjologicznej kolizji z przepisami kodeksu spółek handlowych o corocznie podejmowanej uchwale w przedmiocie podziału zysku lub o pokryciu straty. Podniosła, że większość kapitałowa, chcąc uniknąć sporu korporacyjnego, podejmowałaby zawsze uchwałę o wypłacie dywidendy, mimo że w ogóle nie byłaby nią zainteresowana. W ten sposób – zdaniem autorki – większość zyskiwałaby faktyczny interes w zaskarżeniu uchwały, którą podjęła, interes spółki zaś nie byłby wypadkową interesów udziałowców, ale interesem determinowanym przez mniejszość, wbrew naturze spółki kapitałowej.

Komentatorka stwierdziła, że Sąd Najwyższy dokonał „przesunięcia kategoryjnego”; za sprzeczną z dobrymi obyczajami trafnie uznał zarówno uchwałę walnego zgromadzenia akcjonariuszy naruszającą obowiązek lojalności jako normę–zasadę postępowania w spółce handlowej, jak i – nietrafnie – uchwałę sprzeczną z określoną praktyką postępowania w danej spółce. Zwróciła uwagę, że na tle głosowanego wyroku, w kontekście przyszłej praktyki orzeczniczej, może pojawić się pokusa swoistego rozumienia „dobrych obyczajów” na potrzeby stosowania art. 249 i 422 k.s.h. Glosatorka zdecydowanie odrzuciła taką możliwość.

Omawiany wyrok opatrzył głos A. Opalski (OSP 2013, nr 11, poz. 108), a J. Sakławski i N. Tracichleb opracowali komentarz (MoP 2014, nr 1, dodatek, s. 38). Omówili go także: P. Popardowski w „Przeglądzie orzecznictwa” (Glosa 2014, nr 1, s. 5) oraz B. Janiszewska w opracowaniu „O zagadnieniach dowodowych w praktyce orzeczniczej” (MoP 2014, nr 3, s. 153).

E.S.

*

Użyte w art. 36 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (jedn. tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 647 ze zm.) pojęcie „rzeczywista szkoda” obejmuje także obiektywny spadek wartości nieruchomości, który wynika z uniemożliwienia lub istotnego ograniczenia możliwości korzystania z nieruchomości w wyniku uchwalenia planu miejscowego.

(wyrok z dnia 13 czerwca 2013 r., IV CSK 680/12, M. Wysocka, M. Kocon, Z. Kwaśniewski, niepubl.)

Glosa

Hanny Nowak, Przegląd Prawa Publicznego 2014, nr 9, s. 107

Glosa ma charakter aprobujący.

Autorka glosy zaakceptowała pogląd wyrażony w omawianej uchwale, ale nadmieniła, że nie każda zmiana planu, powodująca obniżenie wartości nieruchomości skutkuje odpowiedzialnością gminy za tak szeroko pojmowaną szkodę. Może to nastąpić tylko przy takiej zmianie

przeznaczenia nieruchomości albo jej części na cel publiczny, która uniemożliwia korzystanie z nieruchomości w dotychczasowy sposób.

Glosatorka zauważyła, że teza komentowanego wyroku wskazuje na kontynuację linii orzeczniczej wyrażonej w wyrokach z dnia 12 października 2007 r., V CSK 230/07 (niepubl.) i z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 191/08 (Rej. 2009, nr 1, s. 187), preferującej szersze ujęcie pojęcia „rzeczywista szkoda”.

Zdaniem komentatorki, orzeczenie jest korzystne dla właścicieli nieruchomości, gdyż otwiera drogę do żądania odszkodowania nie tylko za szkodę rzeczywistą, ale także za utracone korzyści. Z drugiej jednak strony stanowisko to może wpływać negatywnie na władztwo planistyczne gminy i powstrzymywać gminy przed zmianami planów, które w sposób radykalny zmieniają przeznaczenie nieruchomości.

M.M.

*

Bieg terminu zasiedzenia nieruchomości, w stosunku do której wszczęta została egzekucja sądowa świadczeń pieniężnych, przerywa zajęcie w egzekucji z nieruchomości.

(uchwała z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 69/13, B. Ustjanicz, D. Dończyk, M. Romańska, OSNC 2014, nr 7–8, poz. 74; OSP 2014, nr 10, poz. 89; BSN 2013, nr 11, s. 12; Rej. 2014, nr 1, s. 163; NPN 2013, nr 4, s. 103; Rej. 2014, nr 8, s. 162)

Glosa

Edwarda Gniewka, Orzecznictwo Sądów Polskich 2014, nr 10, poz. 89

Glosa ma charakter krytyczny.

Autor nie zgodził się z tezą, że po dokonaniem zajęcia samoistne posiadanie nieruchomości nie może być kontynuowane. Stwierdził, że posiadanie samoistne nieruchomości bez tytułu prawnego, kontynuowane po egzekucyjnym zajęciu nieruchomości, mimo powierzenia zarządu innej osobie, nadal może prowadzić do zasiedzenia. Za nieporozumienie uznał stanowisko Sądu Najwyższego, że zajęcie nieruchomości w toku egzekucji powoduje przerwanie biegu zasiedzenia. Podniósł, że

bieg terminu zasiedzenia przerywają tylko czynności procesowe i egzekucyjne przedsięwzięte przez właściciela rzeczy w celu ochrony przed zasiedzeniem, a więc skierowane przeciwko posiadaczowi. Dodał, że żadne czynności postępowania egzekucyjnego wszczęte z wniosku wierzyciela przeciwko właścicielowi nieruchomości nie powodują przerwania biegu zasiedzenia.

W dalszej części opracowania glosator przypomniał, że nabycie nieruchomości w toku postępowania egzekucyjnego, w wyniku orzeczenia o przysądzeniu własności, ma charakter pierwotny. Wyraził zapatrywanie, że przez analogiczne zastosowanie art. 930 § 1 k.p.c. nabycie nieruchomości przez posiadacza samoistnego na skutek zasiedzenia – po jej zajęciu – nie ma wpływu na dalsze postępowanie egzekucyjne. W jego ocenie, możliwe jest skuteczne nabycie tej nieruchomości przez inną osobę w wyniku przysądzenia własności dokonanego po sprzedaży egzekucyjnej.

Komentator uznał ponadto, że skuteczne nabycie nieruchomości w wyniku przysądzenia własności wyłącza późniejsze zasiedzenie tej nieruchomości przez osobę, która przed egzekucją była posiadaczem samoistnym.

M.P.

*

W sprawie o zadośćuczynienie pieniężne za krzywdę doznaną wskutek śmierci najbliższego członka rodziny (art. 446 § 4 k.c.) ma zastosowanie art. 445 § 3 k.c.

(uchwała z dnia 12 grudnia 2013 r., III CZP 74/13, T. Bielska-Sobkowicz, M. Bączyk, I. Gromska-Szuster, OSNC 2014, nr 9, poz. 88; BSN 2013, nr 12, s. 14)

Glosa

Ariela Falkiewicz, *Palestra* 2014, nr 10, s. 64

Glosa ma charakter krytyczny.

Komentator zauważył, że osobisty charakter zadośćuczynienia *prima facie* przesądza jego niedziedziczność. Przypomniał, że art. 445 § 3

k.c. ma zastosowanie do roszczeń przewidzianych w art. 445 § 1 i 2 k.c. oraz – na podstawie odesłania – w art. 448 k.c. Dodał, że art. 445 § 3 k.c. jest przepisem o charakterze *lex specialis* i nie powinien być interpretowany rozszerzająco. Zarzucił Sądowi Najwyższemu wnioskowanie *analogia legis* mimo braku luki prawnej. W podsumowaniu opowiedział się za niedziedzicznością roszczeń opartych na art. 446 § 4 k.c., stwierdzając jednak, że zróżnicowanie sytuacji spadkobierców ze względu na podstawę roszczenia o zadośćuczynienie może pozostawać z sprzeczności z konstytucyjną zasadą równości.

Głosę do uchwały napisała również M. Wałachowska (Wiad. Ubezp. 2014, nr 2, s. 165 – *vide* niżej).

M.P.

*

Glosa

Moniki Wałachowskiej, Wiadomości Ubezpieczeniowe 2014, nr 2, s. 165

Zdaniem autorki argumenty przytoczone przez Sąd Najwyższy są słuszne, jednakże budzą poważne wątpliwości natury dogmatycznej.

Najwięcej zastrzeżeń komentatorka zgłosiła do stwierdzenia, że osobisty charakter zadośćuczynienia za krzywdę doznaną wskutek śmierci osoby najbliższej nie podważa tezy o dziedziczności tego roszczenia, zgodnie bowiem z ogólną zasadą dziedziczenia (art. 922 § 1 i 2 k.c.) prawa osobiste mogą przejść na spadkobierców tylko wtedy, gdy takie dziedziczenie dopuszcza ustawa.

Teza Sądu Najwyższego, że w każdym przypadku śmierci osoby bliskiej można mówić o naruszeniu dóbr osobistych najbliższych członków rodziny również wywołała sprzeciw autorki, dla której jest to zbyt daleko idąca generalizacja. Wskazała, że niecelowe byłoby w takim razie wprowadzenie art. 446 § 4 k.c., skoro katalog dóbr osobistych ma charakter otwarty, a jego poszerzanie jest wynikiem praktyki orzeczniczej sądów, które mogły „stworzyć” nowe dobro osobiste w postaci więzi rodzinnej.

Glosatorka stwierdziła, że uchwała ma charakter *contra legem*, Sąd Najwyższy bowiem próbował „naprawić” usterkę legislacyjną polegającą

na braku odesłania w art. 446 § 4 do art. 445 § 3 k.c., nie jest to jednak rolą sądu, lecz ustawodawcy.

M.M.

*

Dopuszczalne jest zawarcie umowy darowizny na wypadek śmierci, jeżeli jej przedmiotem są konkretne rzeczy lub prawa, a umowa nie jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

(uchwała z dnia 13 grudnia 2013 r., III CZP 79/13, K. Pietrzykowski, D. Dończyk, J. Frąckowiak, OSNC 2014, nr 10, poz. 98; OSP 2014, nr 10, poz. 91; BSN 2013, nr 12, s. 15; Rej. 2014, nr 1, s. 162; NPN 2013, nr 4 s. 99)

Glosa

Tomasza Justyńskiego, Orzecznictwo Sądów Polskich 2014, nr 10, poz. 91

Glosa ma charakter krytyczny.

Przeciwnie niż Sąd Najwyższy, komentator uznał, że darowizna na wypadek śmierci jest czynnością *mortis causa*. Zauważył, że istnieje generalny ustawowy zakaz dysponowania majątkiem na wypadek śmierci w drodze innych czynności prawnych niż testament (art. 941 k.c.), a wyjątki od niego wynikają z norm o charakterze *lex specialis*. Poddał krytyce stanowisko Sądu Najwyższego, który sformułował generalne upoważnienie do dokonywania dyspozycji majątkiem na wypadek śmierci, jeżeli dany typ czynności prawnej jest regulowany poza prawem spadkowym. Nie zgodził się również, że argumentem przemawiającym na rzecz konieczności przydania darowiznie *mortis causa* charakteru umowy *inter vivos* jest jej nieodwołalność. Podniósł, że nieodwołalność czynności prawnej nie jest immanentną cechą czynności prawnych *inter vivos*. Stwierdził ponadto, że zasadnicza odwołalność czynności *mortis causa* wynika z ich jednostronnego charakteru czynności niemających adresata, a poza tym obecnie nie występuje sprzężenie pomiędzy odwołalnością czynności a jej zakwalifikowaniem do kategorii *mortis causa*.

Negując trafność poglądu ujętego w uchwale, glosator dostrzegł jednak pilną potrzebę prawnego uregulowania instytucji darowizny *mortis causa*.

Głosę do uchwały napisał także G. Wolak (Rej. 2014, nr 7, s. 117).

M.P.

*

Przepisy dotyczące reklamy porównawczej muszą być interpretowane na korzyść porównującego, w przeciwnym razie taka reklama nie byłaby w ogóle dopuszczalna.

(wyrok z dnia 13 grudnia 2013 r., III CSK 65/13, K. Pietrzykowski, D. Dończyk, J. Frąckowiak, niepubl.)

Glosa

Aleksandry Stachery, Monitor Prawniczy 2014, nr 19, s. 1043

Glosa ma charakter aprobujący.

Zdaniem autorki, stanowisko zajęte w komentowanym wyroku zasługuje na aprobatę i jest spójne zarówno z orzecnictwem europejskim, jak i z wcześniejszymi orzeczeniami sądów polskich.

W ocenie glosatorki, Sąd Najwyższy trafnie określił przesłanki dozwolonej reklamy porównawczej. Pierwszą z nich stanowi brak wprowadzania odbiorców w błąd. Reklama wprowadzająca w błąd oznacza każdą reklamę, która w jakikolwiek sposób, w tym przez swoją formę, wprowadza lub może wprowadzić w błąd osoby, do których jest skierowana lub dociera, i która, z powodu swojej zwodniczej natury, może wpłynąć na ich postępowanie gospodarcze lub która, szkodzi lub może szkodzić konkurentowi. Wprowadzenie w błąd adresata przekazu reklamowego nie musi być rzeczywiste; wystarczy możliwość wywołania takiego skutku. Treść przekazu reklamowego powinna charakteryzować się co najmniej potencjalną zdolnością wpływania na decyzję konsumentów co do nabycia towarów lub usług.

Druga przesłanka reklamy porównawczej polega na wykazaniu zastosowania obiektywnego porównania potrzeb lub celów porównywa-

nych towarów lub usług zaspokajających te same potrzeby lub przeznaczone do tego samego celu i nakłada na reklamującego obowiązek zamieszczenia w przekazie reklamowym porównań, które muszą być rzetelne i obiektywne. Zdaniem autorki, Sąd Najwyższy trafnie powołał orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, który uznał, że wymaganie, aby reklama porównywała obiektywnie cechy danych towarów nie oznacza jednak, iż w razie porównania cen asortymentu porównywalnych towarów powszechnego użytku sprzedawanych w konkurujących ze sobą sieciach supermarketów lub stosowanego przez nie ogólnego poziomu cen asortymentu porównywalnych towarów, które są w tych sieciach sprzedawane, konieczne jest wyraźne i wyczerpujące wskazanie w treści materiału reklamowego porównywanych towarów i cen, czyli zarówno towarów i cen reklamującego, jak i wszystkich jego konkurentów, których porównanie dotyczy.

Trzecia przesłanka reklamy porównawczej wymaga zastosowania określonego kryterium porównania, opartego na cechach charakterystycznych, sprawdzalnych i typowych. Szczególnie ważnym kryterium jest kryterium cenowe. To przede wszystkim cena jest dla konsumenta głównym walorem danej oferty rynkowej. Stosując zatem w reklamie porównawczej wskaźniki cenowe należy szczególnie uważać, by nie wprowadzały one w błąd.

R.N.

*

Wierzyciel hipoteczny niebędący wierzycielem osobistym dłużnika jest uprawniony do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie jego upadłości (art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, jedn. tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1112, ze zm.).

(uchwała z dnia 6 czerwca 2014 r., III CZP 23/14, B. Ustjanicz, K. Pietrzykowski, K. Strzelczyk, BSN 2014, nr 6, s. 6; MoPrBank 2014, nr 10, s. 22; Rej. 2014, nr 8, s. 158)

Glosa

Bartosza Merczyńskiego i Pawła Bartosiewicza, Monitor Prawa Bankowego 2014, nr 10, s. 45

Glosa ma charakter aprobujący.

Komentatorzy skrytykowali pogląd części doktryny, jakoby wierzyciel rzeczowy powinien móc jedynie inicjować egzekucję singularną (art. 75 u.k.w.h.). Za stanowiskiem przeciwnym, zdaniem autorów, przemawia okoliczność, że przedmiot zabezpieczenia wchodzi do masy upadłości (art. 62 Pr.u.n.). W konsekwencji także środki pozyskane z likwidacji takich przedmiotów wchodzi w całości do funduszu masy (art. 345 Pr.u.n.). Wierzyciel hipoteczny nie jest zatem osobą trzecią w postępowaniu po ogłoszeniu upadłości dłużnika, trudno bowiem podzielić pogląd, że postępowanie upadłościowe nie jest prowadzone przy uczestnictwie wierzyciela wyłącznie rzeczowego, skoro jego wierzytelność umieszczona jest na – *verba legis* – liście wierzytelności. Niezrozumiałe także byłoby przyznanie przez ustawodawcę wierzycielowi hipotecznemu statusu i uprawnień „wierzyciela” po ogłoszeniu upadłości, a pozbawienie go tego statusu na etapie poprzedzającym.

Autorzy, porównując charakterystykę i funkcjonalne powiązania pomiędzy egzekucją singularną i uniwersalną, wskazali na zasadność rozstrzygnięcia, zwłaszcza w kontekście egzekucji z nieruchomości.

Po pierwsze, wskazali na brak konieczności uzyskania tytułu wykonawczego przy zgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości, a jedynie potrzebę uprawdopodobnienia wierzytelności (art. 24 Pr.u.n.), co znacznie przyspiesza egzekucję. Po drugie, ryzyko, że przedmiot zabezpieczenia ulegnie degradacji wskutek nieprawidłowego zarządzania przez dłużnika hipotecznego (art. 931 ust. 1 k.p.c.) jest mniejsze przy egzekucji uniwersalnej, gdyż wtedy to syndyk obejmuje cały majątek upadłego (art. 173 Pr.u.n.). Po trzecie, każde ogłoszenie upadłości obejmującej likwidację majątku właściciela uniemożliwi w zasadzie kontynuowanie egzekucji sądowej z tej nieruchomości (art. 146 ust. 1 Pr.u.n.), przez co wierzyciel egzekwujący nie będzie miał żadnych przywilejów związanych z tym, że był bardziej przewidujący i zapobiegliwy od pozostałych wierzycieli upadłego. Po czwarte, w toku egzekucji

z nieruchomości dłużnik hipoteczny, bez zgody organów egzekucyjnych i wierzyciela hipotecznego będzie mógł skutecznie sprzedać nieruchomości osobie trzeciej.

Na zakończenie autorzy jednoznacznie skrytykowali propozycję nowelizacji art. 20 ust. 1 Pr.u.n., pozbawiającej wierzycieli hipotecznych (w szczególności banki) uprawnienia do inicjowania postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości swych dłużników rzeczowych.

M.M.

prawo cywilne procesowe

Legitymacja do wytoczenia powództwa o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa (art. 78 § 1 k.r.o.) przysługuje także mężczyźnie, który uznał ojcostwo, wiedząc, że nie jest biologicznym ojcem dziecka.

(wyrok z dnia 19 kwietnia 2012 r., IV CSK 459/11, G. Misiurek, A. Kozłowska, Z. Kwaśniewski, OSNC 2012, nr 10, poz. 122; BSN 2012, nr 6, s.13)

Glosa

Magdalena Rzewuskiej, Studia Prawnoustrojowe 2014, nr 24, s. 325

Glosa ma charakter krytyczny.

Autorka skrytykowała interpretację art. 78 § 1 k.r.o. opierającą się na zasadzie tzw. prawdy obiektywnej, tj. „zgodnej z prawdą genetyczną więzi z dzieckiem”. Zarzuciła, że stanowisko to nie do końca jest spójne, gdyż odwołuje się do wykładni językowej wspomnianego przepisu, innym razem zaś wskazuje, że wykładnia gramatyczna powołanego przepisu pozostaje sprzeczna z zasadą racjonalności ustawodawcy.

Komentatorka uznała za sprzeczne z racjonalnością ustawodawcy stwierdzenie, że mężczyzna, który uznał ojcostwo, wiedząc, iż nie jest biologicznym ojcem dziecka, ma prawo temu zaprzeczyć, korzystając z powództwa o bezskuteczność uznania ojcostwa i podała pod wątpliwość, czy takie uznanie jest zgodne z prawem.

Autorka, dokonując literalnej wykładni art. 73 k.r.o., według której uznać ojcostwo może mężczyzna, który jest przekonany, że dziecko pochodzi właśnie od niego, wskazała, że tylko mężczyzna przekonany w momencie uznania o tym, iż dziecko genetycznie od niego pochodzi, może dochodzić w przyszłości bezskuteczności uznania.

Odnosząc się do przepisów nowelizujących kodeks rodzinny i opiekuńczy komentatorka wyraziła opinię, że ustawodawca zmierzał, co prawda, do ustalania pochodzenia dziecka zgodnie z prawdą genetyczną, jednakże założenie to nie do końca zostało zrealizowane, gdyż jednocześnie wprowadził terminy ograniczające możliwość wniesienia powództwa o bezskuteczność uznania ojcostwa do sądu, a także pozostawił swobodną decyzję w zakresie jego wniesienia określonym podmiotom.

Autorka wskazała na niekorzystne następstwa komentowanego orzeczenia, jeśli bowiem mężczyzna godzi się na istnienie formalnej prawnorodzinnej więzi pomiędzy nim a dzieckiem, o którym wie, że nie pochodzi od niego, a potem ma prawo z tego zrezygnować, to stwarza zagrożenie dobra tego dziecka.

Głosę krytyczną opracowała również A. Sylwestrzak (GSP – Prz. Orz. 2012, nr 4, s. 79).

M.M.

*

Decyzja Komisji Nadzoru Finansowego o nałożeniu kar pieniężnych za naruszenie przepisów prawa oraz interesu uczestników funduszy inwestycyjnych nie ma znaczenia prejudycjalnego dla sądu oceniającego odpowiedzialność deliktową tego funduszu.

(postanowienie z dnia 23 listopada 2012 r., I CZ 147/12, M. Romańska, G. Misiurek, J. Frąckowiak, MoPrBank 2014, nr 10, s. 19)

Glosa

Konrada Zacharzewskiego, Monitor Prawa Bankowego 2014, nr 10, s. 35

Autor wskazał, że wbrew dosłownemu brzmieniu tezy, fundusz inwestycyjny nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej. Funduszowi

inwestycyjnemu w sprawach o naprawienie szkody nie przysługuje zdolność sądowa ani procesowa ze względu na wyłączenie przewidziane w art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2014 r., poz.157).

Fundusz inwestycyjny nie jest osobą prawną typu korporacyjnego, lecz typu fundacyjnego. To masa majątkowa; roszczenia odszkodowawcze mogą zostać skierowane tylko przeciwko organowi funduszu.

Komentator uznał, że komentowane rozstrzygnięcie pozostaje w stosunku dysharmonii z innymi znanymi wypowiedziami judykatury na temat wpływu decyzji administracyjnej na postępowanie cywilne, a na drodze do sformułowania przez Sąd Najwyższy zapatrywania przeciwnego nie stały przeszkody wywodzące się z dogmatyki prawa postępowania administracyjnego oraz prawa postępowania cywilnego.

Autor uznał, że w judykaturze można natknąć się na wypowiedzi idące na wskroś pogładowi sformułowanemu w komentowanym postanowieniu (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2009 r., I CSK 504/08, niepubl., z dnia 16 grudnia 2009 r., I CSK 175/09, OSNC 2010, nr 7–8, poz. 115 oraz z dnia 7 października 2010 r., IV CSK 206/10, niepubl.). Ponadto przedstawił przeciwne stanowisko prezentowane w orzecznictwie Izby Karnej Sądu Najwyższego poświęconym kwestii znaczenia decyzji administracyjnej w postępowaniu karnym.

Komentator postulował także wykorzystanie aktów administracyjnych Komisji Nadzoru Finansowego w sprawach o naprawienie szkody, które mogą te postępowania wydatnie usprawnić.

M.M.

*

Wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych w sprawie o ubezwłasnowolnienie sąd rozpoznaje na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego.

(uchwała z dnia 28 listopada 2012 r., III CZP 71/12, J. Gudowski, I. Koper, W. Pawlak, OSNC 2013, nr 5, poz. 60; BSN 2012, nr 11, s. 11)

Glosa

Macieja Rzewuskiego, Studia Prawnoustrojowe 2014, nr 24, s. 331

Glosa ma charakter aprobujący.

Glosator podzielił stanowisko, że aprobata dla poglądu, iż wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych w sprawie o ubezwłasnowolnienie ma podlegać kognicji sądu w składzie trzech sędziów zawodowych, klóciłaby się z sensem art. 397 § 2 k.p.c., zgodnie z którym zażalenie na postanowienie w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych następuje w składzie jednego sędziego. W takim przypadku kontroli instancyjnej dokonywałby sąd w mniej liczebnym składzie niż ten, w którym wydano zaskarżone orzeczenie.

Komentator zwrócił uwagę, że kodeks postępowania cywilnego przewiduje wiele sytuacji, w których wystarczająca jest aktywność procesowa tylko jednego sędziego, np. art. 185 § 2, art. 367 § 3 zdanie drugie, art. 397¹ § 1, art. 398¹⁰, art. 505¹⁰, art. 735 § 2 lub art. 795² k.p.c. Uwzględniając to zestawienie, autor doszedł do wniosku, że skoro jeden sędzia zawodowy może dokonywać tak wielu czynności procesowych nierzadko o charakterze merytorycznym, to brak logicznych powodów, dla których miałby zostać pozbawiony prawa samodzielnego orzekania w kwestii wпадkowej.

Przy okazji komentator zakwestionował stwierdzenie Sądu Najwyższego, że orzekanie w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych nie wymaga pogłębionej wiedzy prawniczej i doświadczenia, jak też nie odznacza się szczególną doniosłością jurysdykcyjną; wskazał na praktyczne i społeczne tło orzekania w tym przedmiocie.

M.M.

*

Niedołączenie do wniosku prokuratora o zastosowanie obowiązku leczenia odwykowego (art. 26 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, jedn. tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1356 ze zm.) opinii biegłego albo wzmianki biegłego o okolicznościach uniemożliwiających jej wydanie (§ 6 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 27 grudnia 2007 r. w sprawie biegłych w przedmiocie uzależnienia od alkoholo-

lu (Dz.U. Nr 250, poz. 1883 ze zm.) stanowi brak formalny podlegający uzupełnieniu na podstawie art. 130 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. i art. 26 ust. 3 tej ustawy pod rygorem jego zwrotu.

(uchwała z dnia 11 września 2013 r., III CZP 52/13, B. Ustjanicz, K. Pietrzykowski, A. Piotrowska, OSNC 2014, nr 4, poz. 39; BSN 2013, nr 9, s. 7; Rej. 2013, nr 11, s. 171; RiP 2013, nr 26–27, s. 97)

Glosa

Sławomira Dudziaka, Prokuratura i Prawo 2014, nr 10, s. 182

Glosa ma charakter krytyczny.

Glosator skrytykował zarówno tezę, jak i uzasadnienie uchwały. Jego zdaniem, należy wskazać na dwa elementy. Po pierwsze, traktowanie opinii psychologa jako elementu wniosku inicjującego postępowanie przez sądem rodzinnym kłóci się z treścią art. 26 ust. 3 zdanie drugie oraz art. 27 ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, zgodnie z którym jest to element fakultatywny. Po drugie, w glosowanej uchwale nie chodzi o realizację przez prokuratora prawa do zainicjowania postępowania sądowego, lecz jedynie o wymagania formalne wniosku, o którym mowa w art. 26 ust. 3.

Krytyczne uwagi glosator odniósł także do brzmienia uchwały, a przede wszystkim do występującego w niej spójnika alternatywy rozłącznej „albo”. Zdaniem autora, właściwy byłby spójnik „i”, gdyż biegły, niezależnie od udziału osoby uzależnionej lub podczas jej nieobecności, wydaje stosowną opinię.

Na zakończenie glosy autor stwierdził, iż „wypada zatem podzielić pogląd Sądu Najwyższego, że prokurator, tak jak każdy inny podmiot inicjujący postępowanie nieprocesowe, powinien dołączyć do wniosku dowód uzasadniający żądanie”.

Głosę aprobującą opracowała A. Partyk (Lex nr 1371626).

J.B.

*

Art. 479⁴³ k.p.c. nie wyłącza możliwości wytoczenia powództwa przez tego samego lub innego powoda przeciwko innemu przedsiębiorcy, niebiorącemu udziału w sprawie, stosującemu takie

same lub podobne postanowienia wzorca, jak wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.

(wyrok z dnia 23 października 2013 r., IV CSK 142/13, M. Wysocka, A. Górski, A. Piotrowska, Prok. i Pr. 2014, nr 6, poz. 44)

Glosa

Michała Piotra Ziemiaka, Wiadomości Ubezpieczeniowe 2014, nr 2, s. 173

Glosa ma charakter aprobowujący.

Autor wskazał, że komentowane orzeczenie wpisuje się w ukształtowaną linię orzecznictwa, w której przyjęto, iż rozszerzona prawomocność wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone nie ma charakteru bezwzględny. Przypomniał, że celem postępowania przed Sądem Ochrony Konsumentów i Konkurencji w ramach tzw. abstrakcyjnej kontroli wzorca umownego nie jest tworzenie powszechnej listy klauzul „zakazanych” dla stron stosunków obligacyjnych, lecz wyłącznie wyeliminowanie konkretnego postanowienia z konkretnego wzorca, którym posługuje się konkretny przedsiębiorca.

Zdaniem glosatora, można wskazać na wyraźną tendencję w orzecznictwie do zwięźszenia pojęcia prawomocności rozszerzonej wyroku Sądu Ochrony Konsumentów i Konkurencji. Podobnie jest w doktrynie, gdzie wskazuje się na tzw. jednostronnie rozszerzoną prawomocność materialną względem osób trzecich. Przyjęcie koncepcji bezwzględnej skuteczności *erga omnes* wyroków Sądu Ochrony Konsumentów i Konkurencji prowadziłoby, zdaniem autora, do absurdalnych wniosków praktycznych. Jako przykład wskazał klauzulę wpisaną do rejestru Prezesa Urzędu Ochrony Konsumentów i Konkurencji pod nr 3191 o treści: „w sprawach nieuregulowanych umową strony stosować będą przepisy k.c.”.

Komentator zaaprobował także pogląd, że strona wnosząca skargę kasacyjną w sprawie o uznanie postanowienia wzorca umownego za niedozwolone jest objęta zwolnieniem podmiotowym od kosztów sądowych, o którym mowa w art. 96 ust. 1 pkt 4 u.k.s.c.

Glosę aprobowującą opracowała również M. Rejda (MoPrBank 2014, nr 9, s. 33).

M.M.

SPROSTOWANIE

W „Izbie Cywilnej” 2014, nr 10, zamieściliśmy omówienie glosy Piotra Połczyńskiego do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2013 r., III CSK 69/12.

Autor glosy zgłosił zastrzeżenia do zgodności tego omówienia z treścią glosy. Za niedoskonałości omówienia przepraszamy Autora, a Czytelników uprzejmie odsyłamy do źródła, tj. do czasopisma „Rejent” 2014, nr 6, s. 127, w którym glosa została opublikowana.

ORZECZENIA, KTÓRE ZOSTANĄ OPUBLIKOWANE W OSNC 2014, NR 12

Wartość gospodarstwa rolnego przekazanego spadkobiercy (następcy) w drodze umowy zawartej w trybie art. 52 ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz.U. Nr 32, poz. 140 ze zm.) nie podlega zaliczeniu na należną temu spadkobiercy schedę spadkową na podstawie art. 1039 k.c.

(uchwała z dnia 7 lutego 2014 r., III CZP 114/13, K. Strzelczyk, B. Myszka, M. Romańska, OSNC 2014, nr 12, poz. 118)

*

Osoba upoważniona w oddziale do reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego (art. 87 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 672 ze zm.), której dane zostały objęte wpisem tego oddziału do Krajowego Rejestru Sądowego, może udzielić pełnomocnictwa procesowego do zastępowania przedsiębiorcy zagranicznego w sprawach o roszczenia związane z działalnością tego oddziału.

(uchwała z dnia 26 lutego 2014 r., III CZP 103/13, J. Gudowski, A. Kozłowska, B. Ustjanicz, OSNC 2014, nr 12, poz. 119)

Ustanowienie odrębnej własności lokalu w budynku położonym na nieruchomościach gruntowych stanowiących własność Skarbu Państwa i gminy jest niedopuszczalne także wtedy, gdy użytkownikiem wieczystym gruntu obejmującego te nieruchomości jest jedna osoba.

(uchwała z dnia 26 lutego 2014 r., III CZP 109/13, J. Gudowski, A. Kozłowska, B. Ustjanicz, OSNC 2014, nr 12, poz. 120)

*

Dłużnik zajętej wierzytelności, który w związku z zajęciem przekazał świadczenie organowi egzekucyjnemu, wiedząc, że przed zajęciem dotychczasowy wierzyciel przełał wierzytelność na osobę trzecią, nie korzysta z ochrony przewidzianej w art. 512 k.c.

(uchwała z dnia 26 lutego 2014 r., III CZP 110/13, J. Gudowski, A. Kozłowska, B. Ustjanicz, OSNC 2014, nr 12, poz. 121)

*

Data uiszczenia opłaty sądowej na rachunek bankowy sądu wnoszonej w postaci wpłaty gotówkowej w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego (Poczty Polskiej S.A.) jest data przyjęcia tej wpłaty przez operatora.

(uchwała z dnia 26 lutego 2014 r., III CZP 112/13, J. Gudowski, A. Kozłowska, B. Ustjanicz, OSNC 2014, nr 12, poz. 122)

*

W postępowaniu pojednawczym sąd ustala wynagrodzenie pełnomocnika na podstawie stawki minimalnej, o której mowa w § 10 ust. 1 pkt 3 w związku z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy

prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 490).

(uchwała z dnia 26 lutego 2014 r., III CZP 117/13, J. Gudowski, A. Kozłowska, B. Ustjanicz, OSNC 2014, nr 12, poz. 123)

*

1. Po wejściu w życie art. 446 § 4 k.c., tj. od dnia 3 sierpnia 2008 r., roszczenie o zadośćuczynienie za krzywdę doznaną wskutek śmierci poszkodowanego w wyniku uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia przysługuje tylko najbliższym członkom rodziny zmarłego.

2. Za krzywdę powstałą wskutek śmierci poszkodowanego spowodowanej czynem niedozwolonym popełnionym przed dniem 3 sierpnia 2008 r. najbliższemu członkowi rodziny przysługuje zadośćuczynienie na podstawie art. 448 w związku z art. 24 § 1 k.c.

(postanowienie składu siedmiu sędziów z dnia 27 czerwca 2014 r., III CZP 2/14, T. Ereciński, J. Gudowski, I. Koper, A. Owczarek, T. Wiśniewski, M. Wysocka, D. Zawistowski, OSNC 2014, nr 12, poz. 124)

*

Warunek ustanowiony w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2004 r. w sprawie Uzpełnienia Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004–2006” (Dz.U. Nr 207, poz. 2117), zgodnie z którym uzupełnienie – w okresie pięciu lat od rozpoczęcia działalności – braku odpowiednich kwalifikacji zawodowych może nastąpić wyłącznie przez uzyskanie wykształcenia określonego w załączniku nr 2 do tego rozporządzenia, a nie przez uzyskanie stażu pracy w gospodarstwie rolnym, jest niezgodny z wymaganiami ustanowionymi w rozporządzeniu Rady (WE) Nr 1257/1999 z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich

z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR) oraz zmieniającego i uchylającego niektóre rozporządzenia (Dz.U.UE L 1999 r., Nr 160, poz. 80 ze zm.).

(wyrok z dnia 23 stycznia 2014 r., II CSK 188/13, K. Zawada, Z. Kwaśniewski, B. Myszka, OSNC 2014, nr 12, poz. 125)

*

Artykuł 32 ust. 2 zdanie drugie ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 518) ma zastosowanie w drodze analogii do sytuacji, w której konsolidacja prawa własności i prawa użytkowania wieczystego w ramach jednego podmiotu nastąpiła w wyniku aktu komunalizacji.

(postanowienie z dnia 23 stycznia 2014 r., II CSK 205/13, K. Zawada, Z. Kwaśniewski, B. Myszka, OSNC 2014, nr 12, poz. 126)

*

1. Zarządzenie przerwy w walnym zgromadzeniu członków spółdzielni mieszkaniowej jest dopuszczalne. Do zgromadzenia kontynuowanego po przerwie nie ma zastosowania art. 8³ ust. 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (jedn. tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116 ze zm.).

2. Stwierdzenie, o którym mowa w art. 17 § 2 ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (jedn. tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848 ze zm.) ma charakter deklaratoryjny.

(wyrok z dnia 24 stycznia 2014 r., V CSK 113/13, G. Misiurek, M. Romańska, M. Szulc, OSNC 2014, nr 12, poz. 127)

ORZECZENIA, KTÓRE ZOSTANĄ OPUBLIKOWANE W OSNC-ZD 2014, NR D

Za naruszenie dóbr osobistych przez publikacje wydawane przez stowarzyszenie zwykłe odpowiadają – jako wydawcy – członkowie tych stowarzyszeń.

(wyrok z dnia 14 grudnia 2012 r., I CSK 234/12, G. Misiurek, M. Bączyk, K. Zawada, OSNC-ZD 2014, nr D, poz. 59)

*

Termin przedawnienia roszczenia o odszkodowanie za szkodę spowodowaną wydaniem decyzji na podstawie art. 7 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz.U. Nr 50, poz. 279 ze zm.) odmawiającej przyznania własności czasowej gruntu, biegnie od dnia wydania w postępowaniu nadzorczym decyzji stwierdzającej wydanie tej decyzji z naruszeniem prawa (art. 160 § 6 k.p.a.).

(wyrok z dnia 21 czerwca 2013 r., I CSK 637/12, M. Romańska, G. Misiurek, J. Frąckowiak, OSNC-ZD 2014, nr D, poz. 60)

*

Nieskorzystanie przez zamawiającego z przewidzianego w art. 636 § 1 k.c. uprawnienia do żądania od wykonawcy zmiany

sposobu wykonywania dzieła nie zwalnia wykonawcy z odpowiedzialności za wady dzieła.

(wyrok z dnia 26 czerwca 2013 r., II CSK 605/12, H. Pietrkowski, M. Szulc, K. Tyczka-Rote, OSNC-ZD 2014, nr D, poz. 61)

*

Domniemanie przewidziane w art. 105 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.) obejmuje – na polach eksploatacji określonych zezwoleniem – cały repertuar organizacji zbiorowego zarządzania, w tym utwory zagranicznych twórców oraz artystów wykonawców.

(wyrok z dnia 27 czerwca 2013 r., I CSK 617/12, M. Romańska, G. Misiurek, J. Frąckowiak, OSNC-ZD 2014, nr D, poz. 62)

*

Jeżeli instytucja zarządzająca nie wydała decyzji administracyjnej określającej wysokość podlegających zwrotowi, nieprawidłowo wykorzystanych środków dotacji (art. 211 ust. 4 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych, Dz.U. Nr 249, poz. 2104 ze zm.), lecz w celu odzyskania tej należności dokonała jej potrącenia z kolejną wypłatą dotacji, dopuszczalna jest droga sądowa do dochodzenia przez beneficjenta roszczenia o zasądzenie zwrotu potrąconej kwoty i ustalenie, że obowiązek pomniejszenia dofinansowania o określoną kwotę nie istnieje.

(postanowienie z dnia 5 lipca 2013 r., IV CSK 12/13, J. Frąckowiak, I. Gromska-Szuster, M. Romańska, OSNC-ZD 2014, nr D, poz. 63)

*

Naruszenie sposobu przydzielania spraw sędziom, określonego w § 49 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (jedn.

tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 259), nie powoduje nieważności postępowania z przyczyn określonych w art. 379 pkt 4 k.p.c.

(wyrok z dnia 28 sierpnia 2013 r., V CSK 363/12, T. Bielska-Sobkowicz, J. Górowski, A. Górski, OSNC-ZD 2014, nr D, poz. 64)

*

Zgoda zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na zbycie udziałów (art. 182 § 1 k.s.h.) może być wyrażona w drodze pisemnej uchwały podjętej przez wspólników w sposób określony w art. 227 § 2 k.s.h.

(wyrok z dnia 29 sierpnia 2013 r., I CSK 713/12, G. Misiurek, B. Myszka, A. Piotrowska, OSNC-ZD 2014, nr D, poz. 65)

*

1. Pod rządem art. 128 k.c. w pierwotnym brzmieniu przedsiębiorstwo państwowe nie mogło nabyć prawa własności nieruchomości przez zasiedzenie.

2. Akty władzy publicznej mogą być uznane za zdarzenia oceniane w kategoriach siły wyższej (art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 k.c.).

(postanowienie z dnia 29 sierpnia 2013 r., I CSK 716/12, G. Misiurek, B. Myszka, A. Piotrowska, OSNC-ZD 2014, nr D, poz. 66)

*

Wpis Skarbu Państwa jako właściciela nieruchomości, dokonany w księdze wieczystej na podstawie decyzji administracyjnej, której nieważność następnie stwierdzono w postępowaniu administracyjnym, nie stanowi przeszkody do wystąpienia przez Skarb Państwa z wnioskiem o nabycie prawa własności tej nieruchomości w drodze zasiedzenia.

(postanowienie z dnia 11 września 2013 r. III CZP 51/13, B. Ustjanicz, K. Pietrzykowski, A. Piotrowska, OSNC-ZD 2014, nr D, poz. 67)

Ustalenie adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy szkodą a zdarzeniem szkodzącym będącym zaniechaniem polega na ustaleniu stopnia prawdopodobieństwa wystąpienia określonych faktów, gdyby zaniechane działanie zostało podjęte.

(wyrok z dnia 12 września 2013 r., IV CSK 61/13, D. Dończyk, I. Gromska-Szuster, M. Kocon, OSNC-ZD 2014, nr D, poz. 68)

*

Udzielenie sakramentu namaszczenia chorych przez duchownego kościoła katolickiego pacjentowi placówki leczniczej, wbrew jego woli, prowadzi do naruszenia dobra osobistego.

(wyrok z dnia 20 września 2013 r., II CSK 1/13, Z. Kwaśniewski, M. Bączyk, M. Romańska, OSNC-ZD 2014, nr D, poz. 69)

*

1. Posłużenie się firmą oddziału osoby prawnej nie oznacza, że stroną czynności prawnych lub procesowych jest oddział tej osoby jako niezależny podmiot stosunków prawnych. W takich przypadkach występuje w obrocie i w postępowaniu sądowymi sama osoba prawna mająca swój oddział, z którego działalnością wiąże się dokonywana czynność prawna lub postępowanie sądowe.

2. Artykuł 87 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 672 ze zm.) przewiduje pełnomocnictwo cechach zbliżonych do prokury oddziałowej, odrębne w stosunku do pełnomocnictwa określonego w kodeksie cywilnym (art. 109 k.c.). Zakres umocowania pełnomocnika, o którym mowa w art. 87 ustawy, obejmuje także uprawnienie do reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego w postępowaniu sądowym.

3. W razie oddalenia przez sąd polubowny odrębnym postanowieniem podniesionego przez stronę zarzutu braku właściwości tego sądu albo zarzutu, że zgłoszone w toku postępowania żąda-

nie strony przeciwnej wykracza poza zakres zapisu na sąd polubowny (art. 1180 § 2 k.p.c.), kontrola zasadności tego stanowiska przez sąd państwowy może nastąpić tylko w sposób przewidziany w art. 1180 § 3 k.p.c. Zaniechanie przez stronę spowodowania kontroli postanowienia sądu polubownego pozbawia ją możliwości skutecznego oparcia skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego na tych samych zarzutach wypełniających podstawy skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego przewidziane w art. 1206 § 1 pkt 1 i 3 k.p.c.

4. Zasada podziału świadczenia podzielnego, wynikająca z art. 379 § 1 k.c., nie ma charakteru zasady podstawowej w systemie prawa cywilnego materialnego.

5. Nie narusza podstawowych zasad porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej stanowisko sądu polubownego, że doznanie szkody wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania wynikającego z umowy nie usprawiedliwia samowolnego, sprzecznego z uzgodnieniami z kontrahentem warunkami, zaspokojenia roszczenia odszkodowawczego z ustanowionego zabezpieczenia.

(wyrok z dnia 11 października 2013 r., I CSK 769/12, K. Tyczka-Rote, D. Dończyk, J. Frąckowiak, OSNC-ZD 2014, nr D, poz. 70)

INFORMACJE

Organizacja skupiająca pierwszych prezesów sądów najwyższych krajów Unii Europejskiej oferuje co roku dwutygodniowe staże dla sędziów sądów najwyższych z tych krajów. W dniach 28 września do 11 października 2014 r. przebywał na takim stażu w Sądzie Kasacyjnym Królestwa Belgii (Cour de Cassation Belgique) sędzia Sądu Najwyższego Józef Frąckowiak.

Staż był bardzo dobrze przygotowany. Jego program, dostarczony sędziemu jeszcze w Polsce, obejmował nie tylko spotkania z Pierwszym Prezesem oraz Prezesami Izb, sędziami i referendarzami Cour de Cassation, ale także wizyty w Conseil d'Etat (pełni również funkcję odpowiadającą naszemu Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu), Conseil Constitutionnel (odpowiednik naszego Trybunału Konstytucyjnego) oraz w Conseil supérieur de la Justice i Conseil consultatif de la magistrature, które pełnią funkcję podobną do funkcji Krajowej Rady Sądownictwa; pierwsza z nich zajmuje się problemami kształcenia i rekrutacji sędziów, a druga ich sprawami bytowymi.

Sędzia Józef Frąckowiak miał okazję poznać funkcjonowanie Cour de Cassation oraz uczestniczyć w rozprawach i naradach podczas trzech sesji w Pierwszej Izbie Cywilnej. Rozprawy przed Sądem Kasacyjnym Belgii są bardzo krótkie, gdyż po bardzo zwięzłej prezentacji sprawy przez sędziego sprawozdawcę adwokaci z reguły nie zabierają głosu, a czyni to tylko adwokat generalny (rzecznik interesu publicznego), przedstawiając w ciągu kilku minut swoją opinię. Podczas narady sędziowie uzgadniają treść wyroku wraz z uzasadnieniem, bardzo

starannie dbając nie tylko o to, aby był on dobry pod względem prawnym, lecz także dużą wagę przywiązują do redakcji sentencji i uzasadnienia. Odmienne niż we francuskim Cour de Cassation, wyrok z uzasadnieniem liczy czasami także kilkanaście stron, a praca sądu oparta jest na aktach w formie papierowej.

Izby Sądu Najwyższego składają się po połowie z sędziów władających językiem francuskim oraz językiem flamandzkim (holenderskim). Każdy sędzia musi znać, oprócz swojego języka, w którym orzeka, przynajmniej biernie drugi z tych języków. Ta sama sytuacja istnieje w pozostałych belgijskich instytucjach wymiaru sprawiedliwości, które odwiedził sędzia Józef Frąckowiak.

*

W dniu 17 października br. odbyła się narada sędziów Izby Cywilnej, której przewodniczył sędzia Sądu Najwyższego Jacek Gudowski, Przewodniczący Wydziału III, zastępujący Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby.

Na wstępie sędzia Jacek Gudowski powitał sędzię Sądu Apelacyjnego w Poznaniu Elżbietę Fijałkowską oraz sędzię Sądu Apelacyjnego w Warszawie Barbarę Trębską, odbywające w okresie od dnia 1 września do dnia 30 listopada delegację w Sądzie Najwyższym. Sędziom Izby przedstawił także Panią Katarzynę Purzyńską, która rozpoczęła pracę jako asystentka sędziego Sądu Najwyższego.

Następnie sędzia Jacek Gudowski serdecznie pogratulował i wręczył kwiaty sędziom Sądu Najwyższego, obchodzącym jubileusze pracy zawodowej. Sędziowie Sądu Najwyższego Irena Gromska-Szuster, Barbara Myszka, Antoni Górski i Tadeusz Wiśniewski obchodzili jubileusze 45-lecia służby sędziowskiej, a sędziowie Sądu Najwyższego Anna Kozłowska, Marian Kocon i Henryk Pietrkowski jubileusze 40-lecia.

W części roboczej spotkania dr Piotr Ryłski, członek Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, przedstawił interesujący wykład dotyczący głównych zagadnień poruszonych w dniach 11–13 czerwca 2014 r. podczas międzynarodowej konferencji naukowej *The functions of the Supreme Court – issues of process and administration of justice*, zorganizowanej przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu War-

szawskiego, Sąd Najwyższy, Krajową Radę Sądownictwa oraz International Association of Procedural Law.

Po wygłoszeniu referatu udział w dyskusji wzięli Sędziowie Sądu Najwyższego: Jacek Gudowski, Henryk Pietrkowski, Tadeusz Wiśniewski, Iwona Koper, Antoni Górski, Marta Romańska, Mirosław Bączek oraz Teresa Bielska-Sobkowicz.

Po zakończeniu części merytorycznej narady omówiono wewnętrzne sprawy Izby.

*

W październiku jubileusz 20-lecia pracy zawodowej obchodziła Pani Anna Wasiak – kierownik sekretariatu Wydziału II.

Dane statystyczne – październik 2014

Lp.	Rodzaj spraw	Ruch spraw										
		Pozostało z okresu ubiegłego	Wpłynęło	Załatwiono							Pozostało do rozpoznania	
				Razem	Sposób załatwienia							
					Podjęto uchwałę	Oddalono	Zmieniono	Uchylono w całości bądź częściowo	Uwzględniono skargę	Odmówiono przyjęcia do rozpoznania		Inny sposób
1.	CK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	CSK	2260	388	477	-	38	1	39	-	298	101	2171
3.	CZP, w tym:	39	7	11	5	-	-	-	-	-	6	35
	art. 390 k.p.c.	32	6	9	3	-	-	-	-	-	6	29
	skład 7-miu	7	1	2	2	-	-	-	-	-	-	6
	pełny skład	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.	CZ	125	53	56	-	30	6	6	-	-	14	122
5.	CO, w tym:	13	58	56	-	2	-	-	-	-	54	15
	art. 401 k.p.c.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	art. 45, 48 k.p.c.	13	58	56	-	2	-	-	-	-	54	15
6.	CSP	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	CNP	144	24	33	-	2	-	-	-	10	21	135
8.	CA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	CN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	Razem	2581	530	633	5	72	7	45	-	308	196	2478

SPIS TREŚCI

	<i>str.</i>
Uchwały	3
Zagadnienia prawne przedstawione do rozstrzygnięcia	7
Głosy	15
Orzeczenia, które zostaną opublikowane w OSNC 2014, nr 12	47
Orzeczenia, które zostaną opublikowane w OSNC-ZD 2014, nr D	51
Informacje	56
Dane statystyczne	59